

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2012 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Renata Riedelová

**Rodičovská zodpovědnost ve vztahu k nezletilým
dětem po rozpadu partnerského vztahu rodičů**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Jiří Víšek CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2012 – 2013

BACHELOR THESIS

Renata Riedelová

**Parent responsibility in relation to underage children
after a break-up of their parents' relationship**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

doc. PhDr. Jiří Víšek CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 15. 3. 2013

Renata Riedelová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce panu Doc. PhDr. Jiřímu Víškovi CSc. za jeho vstřícnost a pomoc při tvorbě této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá tématem rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k nezletilým dětem po rozpadu partnerského vztahu rodičů. Představuje možnosti před a porozvodového uspořádání péče o děti a popisuje, jaký je vliv a dopad těchto možností na samotné dítě. Předkládá možné řešení krizových situací při rozpadu partnerského vztahu rodičů dítěte a zdůrazňuje význam orgánů činných v tomto procesu. Závěrem celou problematiku shrnuji a na praktických příkladech poukazuji na příčiny případného neúspěchu při řešení úpravy práv a povinností rodičů k nezletilým dětem.

Cílem práce je zkompletovat do jednoho celku problematiku před a porozvodového uspořádání péče o děti po rozpadu vztahu rodičů a poskytnout ve zjednodušené formě praktický návod, jak obtížnou životní situaci řešit.

Klíčové pojmy

Kazuistiky, nezletilé dítě, orgán sociálně-právní ochrany dětí, rodičovská zodpovědnost, rodina, rozpad partnerského vztahu, zájem dítěte

Annotation

The bachelor thesis addresses the topic of parent responsibility in relation to underage children after the break-up of their parents' relationship. It introduces possibilities of pre and after divorce childcare arrangements, and describes an influence and impact of these possibilities on a child itself. It shows possible solutions to crisis situations during a break-up of a parents' relationship of a child and emphasizes the importance of authorities that are active in this process. Finally I summarize the entire issue and on practical examples demonstrate causes of possible failure when looking into adjustments in parents' rights and duties towards underage children.

The objective of this thesis is to complete, in one unit, the issues of pre and after divorce arrangements of childcare after a parents' relationship break-up, and offer them, in a simplified form, practical instructions on how to solve this difficult life situation.

Key words

A break-up of a partner relationship, a case interpretation, a family, a children social-legal protection authority, a child's interest, an underage child, parents' responsibility

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 RODINA.....	11
1.1 Význam rodiny	11
1.2 Funkce rodiny	11
2 PRAMENY RODINNÉHO PRÁVA.....	14
2.1 Úmluva o právech dítěte	14
2.2 Listina základních práv a svobod	15
2.3 Zákon o rodině a další související předpisy	15
3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ.....	18
3.1 Funkce OSPOD při soudním řízení o úpravě rodičovské zodpovědnosti.....	20
4 RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST.....	22
4.1 Nositelé rodičovské zodpovědnosti	22
4.2 Práva a povinnosti rodičů a dětí plynoucí z rodičovské zodpovědnosti.....	23
4.3 Pozastavení, omezení a zbavení rodičovské zodpovědnosti.....	24
4.4 Zánik rodičovské zodpovědnosti	25
5 VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM	26
5.1 Zánik vyživovací povinnosti.....	26
6 MOŽNÉ TYPY ÚPRAVY PRÁV A POVINNOSTÍ RODIČŮ K DÍTĚTI PO JEJICH ROZCHODU	28
6.1 Úprava práv a povinností rodičů k dítěti, kteří nežijí v manželství.....	28
6.2 Úprava práv a povinností rodičů k dítěti na dobu před rozvodem manželství	29
6.3 Úprava práv a povinností rodičů k dítěti na dobu po rozvodu manželství.....	30
6.3.1 Společná péče rodičů.....	31
6.3.2 Střídavá péče.....	32
6.3.3 Úprava styku rodičů s dětmi	33
6.4 Posloupnost jednotlivých úkonů v soudním řízení	34
7 VLIV ROZCHODU RODIČŮ NA DÍTĚ.....	36
8 PŘÍPADOVÉ STUDIE	38
8.1 Kazuistika I. – střídavá péče s přechodem na výhradní péči	38
8.1.1 Zhodnocení kazuistiky I.....	42
8.2 Kazuistika II. – nezletilá matka	43
8.2.1 Zhodnocení kazuistiky II.....	45
8.3 Kazuistika III. – problematický styk otce s nezletilými dětmi	46

8.3.1	Zhodnocení kazuistiky III.....	50
8.4	Kazuistika IV. – svěření dítěte do výhradní péče otce	51
8.4.1	Zhodnocení kazuistiky IV.	55
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
	SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Řada odborných výzkumů prokazuje, že socializační vývoj dítěte je předznamenám osobností jeho rodičů a jejich rodičovskými postoji na jeho výchovu.

Rodiče tedy hrají rozhodující úlohu ve výchově dětí a mají být svým osobním životem a chováním příkladem svým dětem.

Rodičovská práva jsou dána rodičovskou zodpovědností k dětem a mají dlouhodobý charakter trvání, a to až do doby nabytí zletilosti dítěte. Často přetrvávají i po dosažení zletilosti. V takovém případě dochází pouze ke změně právního vztahu dítě – rodiče, neboť mnoho práv a povinností rodičů je vázáno právě na zletilost dítěte, které však jejím nabytím zanikají.

Jsem zaměstnána po dobu pěti let jako sociální pracovnice na Městském úřadu ve Varnsdorfu, odboru sociálních věcí a zdravotnictví, na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Při výkonu své práce se velmi často setkávám s problematikou úpravy rodičovské zodpovědnosti k nezletilým dětem, a to v případech, kdy jsou vážně narušeny vztahy rodičů a dochází k rozpadu rodiny. Jedná se o téma velice citlivé, které silně zasahuje všechny členy rodiny a zejména pak děti, které v takové rodině vyrůstají. Rodiče pak často nejsou schopni vzniklý problém sami řešit a ve vzniklé situaci se orientovat. Takové rodině je třeba poskytnout odbornou pomoc ve formě poradenství a v některých případech s rodinou i dlouhodobě spolupracovat.

Je třeba si uvědomit, že zejména děti jsou těmi, koho musí společnost chránit před různými rizikovými faktory, protože jedině tak je možné zajistit, aby vospěly v řádné občany naší společnosti a zajistily tak její životaschopnost pro další generace.

Tato práce je věnována institutu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k nezletilým dětem po rozpadu vztahu rodičů. Mým přáním je, aby se stala zjednodušeným manuálem pro širší laickou veřejnost.

Cílem práce je zkompletovat do jednoho celku problematiku před a porozvodového uspořádání péče o děti po rozpadu vztahu rodičů a poskytnout ve zjednodušené formě praktický návod, jak obtížnou životní situaci řešit.

Práci jsem strukturovala do dvou částí, teoretické a praktické.

Teoretická část práce je vypracována na základě studia odborné literatury, vztahující se k danému tématu.

Poukazuji zde na rodinu, neboť právě ona má nezastupitelný význam pro budoucí vývoj dítěte a plní řadu funkcí např. biologických, ekonomických, sociálních i psychologických. Zabývám se také rodinami, ve kterých uvedené funkce selhávají, a rodina nechce nebo nemůže tyto plnit.

Dále se zaměřuji na problematiku platné legislativy dané věci. Popisuji zákonné normy, které jsou základem pro úpravu práv a povinností rodičů k dětem a přibližuji orgán sociálně-právní ochrany dětí a jeho funkce při soudním řízení o úpravách poměrů dítěte.

Následně se věnuji institutu rodičovské zodpovědnosti samotnému. Vymezuji a charakterizuji základní pojmy. Zabývám se právy a povinnostmi rodičů a jejich dětí a krátce zmiňuji vyživovací povinnost rodičů k dětem.

V další části se zabývám možnými typy úprav rodičovské zodpovědnosti, jako je svěření dítěte do výhradní péče jednoho z rodičů, společné nebo střídavé péče rodičů a úpravě styku s nezletilými dětmi. Součástí této kapitoly je i praktický postup při realizaci úpravy práv a povinností rodičů k dítěti, počínaje podáním příslušného návrhu k soudu a konče pravomocným rozsudkem, kterým je rodičovská zodpovědnost k dítěti upravena.

V závěru popisuji možné vlivy rozchodu rodičů na dítě.

V praktické části práce uvádím reálné kazuistické studie čtyř rodin, kde probíhala úprava rodičovské zodpovědnosti. Ke zpracování jednotlivých kazuistik jsem použila tyto metody sociální práce: studium spisové dokumentace nezletilých dětí, rozhovory s dětmi a rodiči, přímé pozorování účastníků.

Na základě těchto poznatků jsem se pokusila jednotlivé případové studie zhodnotit, poukázat na problémy, které s sebou celý proces úpravy rodičovské zodpovědnosti přináší a popsat situace, ve kterých se rodiče a děti ocitají poté, kdy je o výchově a péči o nezletilé dítě po rozpadu jejich vztahu rozhodnuto soudem.

Z praktických zkušeností je mi známo, že řada problémů vystává právě v době po provedené úpravě rodičovské zodpovědnosti. Mezi rodiči dochází k řadě konfliktů, kdy tito nejsou schopni najít vhodné kompromisy, týkající se výchovy jejich dítěte a řeší své spory prostřednictvím něj. Pro dítě tak nastává jedno z nejsvízelnějších období života, což se negativně odráží na jeho psychickém stavu a dalším vývoji. Pomocí případových studií se pokusím poukázat na příčiny problému a najít vhodná řešení, aby byl dopad na dítě co nejmenší.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Na úvod je nutno poznamenat, že dobře fungující rodina je od pradávna základním pilířem celé společnosti.

Je možné ji považovat za „malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím (osvojení), na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití, a na souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu zvláštní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti.“¹

1.1 Význam rodiny

Rodina již od narození velmi výrazně ovlivňuje vývoj dítě. Zajišťuje nejen uspokojování jeho biologických potřeb a podmínky pro jeho zrání a růst, ale právě ve společnosti rodiny si dítě vytváří citové vazby a získává základní stupnici hodnot, jejichž prostřednictvím se připravuje na společenský život.²

Má-li se tedy dítě vyvíjet po duševní a charakterové stránce v osobnost zdravou a pro naši společnost užitečnou, je třeba, aby vyrůstalo v prostředí podnětném, stálém a citově vřelém.

1.2 Funkce rodiny

a) **Biologicko-reprodukční** – zabezpečuje udržení života počtím a zrozením nového člověka.

---

¹ DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1999, s. 91-92. ISBN 80-716-9254-9.

² JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004, s. 38. ISBN 80-731-2038-0.

b) **Emocionální funkce** – zájem o dítě a sledování jeho prospívání pramení především z emočnosti, zajišťující harmonický život rodiny a pocit celkové spokojenosti pro všechny její členy.

c) **Ekonomicko-zabezpečovací funkce** – týká se nejen oblasti materiální, ale také sociální a duševní.

d) **Socializačně výchovná funkce** – spočívá v opravdovém zájmu o dítě, kvalitní péči o ně, v jeho výchově, přijetí jaké je, porozumění mu v jeho vývoji, potřebách, požadavcích, které je potřeba uspokojovat.³

Pokud rodina neplní své funkce, ztrácí tak na významu a přestává plnit své poslání, což se negativně odráží na všech, kteří v takové rodině žijí.

Důvody, které vedou k selhání rodiny, mohou být různého charakteru, jako např. špatná finanční situace, nezájem jednoho z partnerů o rodinu, konflikty v příbuzenských vztazích a v neposlední řadě také alkoholismus, či jiná závislost, násilí v rodině, nevěra apod. Mezi partnery začínají vyvstávat zpočátku drobná nedorozumění a spory, které později přerůstají ve vzájemné konflikty. Pokud je průběh potíží ve vztahu trvalý a tyto se nedaří řešit, dochází ve většině případů ke vzniku partnerské krize, která velmi často ústí až v rozpad rodiny.

Z dostupných zveřejněných statistik je zřejmé, že se nejedná o ojedinělý jev, ale právě naopak, počet rozpadajících se rodin se drží v České republice na vysoké úrovni. Jedná se o období naplněné stresem a frustrací důležitých lidských potřeb. Jeho důsledky ovlivňují účastníky po celý další život.⁴

Rodiny, které se s takovou situací potýkají, řeší svou situaci různě. Některé hledají východisko v radikálním řešení problému jako je rozchod partnerů a v manželství rozvod, jiné se snaží situaci řešit udržením rodiny za každou cenu. Příčinou bývá např. ekonomická provázanost, společenské postavení jednoho z rodičů nebo zdravotní stav, některého z členů rodiny. V takové rodině každý z partnerů žije svůj vlastní život, rodina již dávno neplní své funkce a pohromadě zůstává pouze formálně.

Ve většině případů vyrůstají v rodinách děti, pro které je období, kdy dochází k rozpadu rodiny a rozchodu rodičů velmi obtížné. Dítě, které bylo do té doby zvyklé na stabilní,

---

³ DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1999, s. 92-93. ISBN 80-716-9254-9.

⁴ MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, s. 39. ISBN 80-247-0332-7.

klidné prostředí a mělo tolik potřebné zázemí, najednou ztrácí životní jistoty, pocit bezpečí a rodinné sounáležitosti, což je pro jeho další vývoj nezbytné.

Děti často nejsou schopni díky své rozumové vyspělosti vzniklou situaci pochopit a orientovat se v ní. Velmi silně vnímají problémy mezi rodiči a trpí jejich vzájemnými spory. Doma panuje atmosféra plná stresu a napětí, což se negativně odráží na chování dětí, jejich prospěchu ve škole a v neposlední řadě také na jejich zdravotním stavu.

Rodiče většinou nejsou schopni v zájmu dětí komunikovat a dohodnout se na úpravě péče o ně do budoucna.

Dítě pro svou duševní a tělesnou nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a odpovídající právní ochranu před narozením i po něm.⁵

---

⁵ MPSV: *Rodina a ochrana práv dětí* [online]. 2009 [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

2 PRAMENY RODINNÉHO PRÁVA

Mezi klíčové právní předpisy upravující práva a povinnosti rodičů k nezletilým dětem patří zejména Úmluva o právech dítěte, Listina základních práv a svobod, zákon o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů a dále mnoho dalších souvisejících předpisů.

2.1 Úmluva o právech dítěte

Česká republika ji ratifikovala v lednu roku 1991. Nalezneme ji ve Sbírce zákonů jako Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte. Tato úmluva je součástí našeho právního řádu a její ustanovení mají přednost před zákonem, což vyplývá z čl. 10 Ústavy České republiky.

Článek 5 této úmluvy definuje rodičovskou zodpovědnost následovně:

„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují respektovat odpovědnost, práva a povinnosti rodičů nebo, v odpovídajících případech a v souladu s místním obyčejem, členů širší rodiny nebo obce, zákonných zástupců nebo jiných osob právně odpovědných za dítě, které směřují k zabezpečení jeho orientace a usměrňování při výkonu práv podle Úmluvy v souladu s jeho rozvíjejícími se schopnostmi.“⁶

„Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilostí dosaženo dříve.“⁷

Úmluva zahrnuje ochranu práv občanských, ekonomických, politických, sociálních a kulturních, které je možno rozdělit do čtyř skupin:

- právo na život a přežití – právo na přiměřenou životní úroveň, zajištění potravy a zdravotní péče,
- právo na osobní rozvoj – právo na vzdělání, hru, zábavu, přístup k informacím,
- právo na ochranu proti všem druhům krutosti, ubližování, oddělení od rodiny,

⁶ Zákon č.104/1991: Úmluva o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2.9.1990. čl. 5.

⁷ Tamtéž, čl. 1

- právo svobodně vyjádřit své názory a moci jednat v záležitostech, které se týkají jeho osoby.⁸

Preambule úmluvy ukládá státům, které jsou smluvními stranami této Úmluvy, že mají být pamětlivy toho, že rodina jako základní jednotka společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla beze zbytku plnit svou úlohu ve společnosti, kdy pro dítě je nezbytné, aby vyrůstalo v prostředí plném lásky a porozumění.

2.2 Listina základních práv a svobod

Usnesením č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 byla Listina základních práv a svobod vyhlášena jako součást ústavního pořádku České republiky.

Rodina a rodičovství je zakotvena v čl. 32 Listiny základních práv a svobod. Podle tohoto ustanovení je zaručena zvláštní ochrana dětem, mladistvým a těhotným ženám. Zdůrazněna je také rovnoprávnost dětí narozených v manželství i mimo ně.

V tomto dokumentu je také stanoveno, že výchova dětí a péče o ně je právem rodičů a děti mají právo na rodičovskou péči a výchovu. Odloučit děti od rodičů proti jejich vůli lze pouze rozhodnutím soudu a na základě zákona. Rodiče, kteří o děti pečují, mají právo na pomoc státu.⁹

2.3 Zákon o rodině a další související předpisy

Úprava vztahů vznikajících mezi členy rodiny a v některých případech i mimo rodinu je specifikována zákonem o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o rodině)

---

⁸ KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, s. 15-16. ISBN 80-735-7214-1.

⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 28-29. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 279. ISBN 80-723-9104-6.

Systematika zákona je následující:

a) **Část první:** manželství (§ 1 - § 29)

upravuje vznik manželství, neplatnost a neexistenci manželství, vztahy mezi manžely, rozvod manželství

b) **Část druhá:** vztahy mezi rodiči a dětmi (§ 30 - § 84)

upravuje rodičovskou zodpovědnost, výchovná opatření, svěření do výchovy jiné osoby než rodiče, ústavní výchovu – podmínky pro její nařízení, určení rodičovství, osvojení, poručenství, opatrovnictví

c) **Část třetí:** vyživovací povinnost rodičů mezi rodiči a dětmi (§ 85 - § 103)

upravuje výživné rodičů k dětem, vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými, výživné mezi manžely,

d) **Část čtvrtá:** závěrečná ustanovení (§ 104 - § 109)

Ačkoliv jsou rodinně-právní vztahy začleněny do samostatného zákona o rodině, nelze opomenout **občanský zákoník** (zákon č. 40/1964 Sb.), jako další pramen úpravy těchto vztahů, neboť rodinně-právní vztahy zůstaly s občanskoprávními vztahy, co se týče předmětu úpravy úzce spojeny.

V § 104 zákona o rodině je výslovně uvedeno, že ustanovení občanského zákoníku se použijí tehdy, nestanoví-li tento zákon něco jiného.

Použití je třeba zejména první část občanského zákoníku, která se týká např. způsobilosti k právům a povinnostem, způsobilosti k právním úkonům, počítání času apod., neboť zákon o rodině postrádá tzv. obecnou část.

Zákon o rodině odkazuje na občanský zákoník také ve věci úpravy majetkových vztahů mezi manžely a naopak některé právní úpravy, které jsou obsaženy v zákoně o rodině, jsou základem, z něhož vychází úprava občanskoprávní, např. určení příbuzenských vztahů tvoří základ pro právo dědické.¹⁰

Dnem 1. ledna 2014 nabude účinnosti novela občanského zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.), kterou se rodinně-právní vztahy znovu vrací do tohoto zákona

---

¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 31. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 279. ISBN 80-723-9104-6.

a zákon o rodině tak pozbude účinnosti. Rodinným právem se nově zabývá druhá část občanského zákoníku v § 655 - § 975.

Zmínit je také třeba další významné právní předpisy, kterými jsou upraveny rodinně-právní vztahy.

Soudní řízení v těchto věcech upravuje **občanský soudní řád** (zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Dalším důležitým zákonem je rovněž **zákon o matrikách, jménu a příjmení** (zákon č. 301/2000 Sb.).

Rodinné vztahy s cizím prvkem jsou posuzovány dle zákona č. 97/1963 Sb., **o mezinárodním právu soukromém a procesním**.

Zákonem č. 359/1999 Sb., **o sociálně právní ochraně dětí** je zajištěna ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte ze strany státu. Jeho podstatným obsahem je zejména úprava činnosti orgánů veřejné správy, tedy orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Sociálně-právní ochrana dětí je poskytována všem dětem mladším osmnácti let bez rozdílu. Jejím předním hlediskem je nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí.

V § 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí je definována jako:

- ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.¹¹

Orgány zajišťující sociálně-právní ochranu dětí jsou soudy a orgány, které určuje zákon o sociálně právní ochraně dětí v § 4 tj. krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady, újezdní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí se sídlem v Brně, Úřad práce České republiky (krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu).

Dále ji zajišťují kraje a obce v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany dětí pověřeny.

Stěžejním pravidlem pro výkon sociálně-právní ochrany dětí je zejména působení na rodinné vztahy preventivně, a to pouze v případech, že tyto vztahy jsou již zasaženy tak, že v úvahu přichází působení veřejné moci.

Sociálně-právní ochrana dětí disponuje různými opatřeními, která jsou navzájem propojena a umožňují tak volbu různých nástrojů pro řešení určité situace, ve které se dítě nachází, dle intenzity jeho ohrožení.

Zvláštní pozornost je věnována dětem, které jsou dočasně nebo trvale z různých příčin zbaveni možnosti vyrůstat ve své vlastní rodině. Takové děti mají zajištěnou zvláštní ochranu a pomoc státu ve formě náhradní rodinné výchovy.

---

¹¹ Zákon č. 359/1999: O sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 9.12.1999, § 1, odst. 1.

V neposlední řadě se sociálně-právní ochrana dětí zabývá také ochranou dětí, které jsou ohroženy různými patologickými jevy, a usiluje o minimalizování jejich následků.

Orgánům sociálně-právní ochrany dětí (dále OSPOD) dále náleží povinnost sledovat výkon ústavní a ochranné výchovy s tím, že sledují, zda i nadále trvají důvody pro pobyt dítěte v zařízení. Sledují, jak dítě v zařízení prospívá, jaké jsou jeho vztahy s rodinou a zda si rodiče vytváří vhodné podmínky pro návrat dítěte do rodiny.¹²

Nezbytné je zmínit § 7 - § 9 uvedeného zákona o sociálně-právní ochraně dětí, které jsou velmi zásadní pro ochranu nezl. dítěte a dotýkají se rodičovské zodpovědnosti.

Zákon v § 7 uvádí, že každý je oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče a každý je také oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany dětí na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti a dále na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti.

V § 8 je specifikováno právo dítěte požádat o pomoc při ochraně svého života a dalších práv orgán sociálně-právní ochrany dětí a další státní orgány, právnické a fyzické osoby, kterým dle zvláštního předpisu náleží ochrana jeho práv, a to i bez vědomí rodičů.

Dítě, které je schopno s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost formulovat své vlastní názory, má právo svobodně se vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají. Přihlíženo je také na přání a pocity dítěte. Dítě má také právo obdržet informace o všech závažných věcech, které se jeho osoby týkají.

Dle § 9 má rodič při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně-právní ochrany dětí, státní orgány, kterým přísluší ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte a tyto orgány jsou povinny mu v rozsahu své působnosti a pověření pomoc poskytnout.

Výše je uveden pouze velmi obecný nástin činností při výkonu agendy sociálně-právní ochrany dětí. Nesmíme opomenout také neformální a velmi časově náročnou sociální práci v terénu, která tvoří velkou část pracovní náplně sociálních pracovníků. Tito lidé ve většině případů pracují s velmi problematickými rodinami a téměř každodenně řeší

---

¹² NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. 3., aktual. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2007, s. 7-8. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 279. ISBN 978-80-86131-72-6.

řadu obtížných situací, které pramení z dočasného či trvalého neuspořádání rodinných poměrů.

3.1 Funkce OSPOD při soudním řízení o úpravě rodičovské zodpovědnosti

Mezi řadu povinností, které plní orgán sociálně-právní ochrany dětí bezesporu patří také výkon opatrovnictví.

Při rozhodování o právech dítěte jsou rodiče omezeni ustanovením § 37 zákona o rodině, který říká, že žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmu mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů dětí těchto rodičů. V takovém případě určí soud dítěti tzv. kolizního opatrovníka, který ho při určitém právním úkonu zastupuje. Jinak tomu není ani v případě řízení o úpravě rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti. Zpravidla je tímto opatrovníkem určen příslušný OSPOD úřadu obce s rozšířenou působností dle trvalého místa bydliště dítěte.

Přílohou usnesení o ustanovení opatrovníka je žádost soudu o prošetření poměrů rodičů nezletilého dítěte a zjištění, který z rodičů dává záruky lepší péče o dítě do budoucna, případně, zda jsou rodiče v zájmu nezletilého dítěte schopni uzavřít dohodu. Po provedeném šetření opatrovník podává soudu písemnou zprávu.

Prošetření poměrů se provádí pohovorem s oběma rodiči a ve většině případů i s dítětem, pokud je schopno s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost se k záležitosti vyjádřit. Nezbytná je také návštěva sociální pracovnice v domácnosti rodičů. Účelem šetření je zjistit, v jakém prostředí dítě žije, jaké jsou bytové a materiální podmínky rodiny, a který z rodičů je schopen lépe zajistit jeho potřeby do budoucna.

Dále se OSPOD zaměřuje na případné nedostatky ve výchově dítěte ze strany rodičů. Při zjišťování těchto skutečností spolupracuje se základní školou, mateřskou školou, zájmovými kroužky, pediatrem, který má nezletilé dítě v lékařské péči a v některých případech i s městskou policií a Policií ČR. Provést je také možné depistáž v místě bydliště za účelem zjištění jaká je pověst rodiny.

V případě, že se dítě nezdržuje na adrese trvale hlášeného pobytu a žije mimo správní obvod příslušného OSPOD, tento dožádá o prošetření poměrů OSPOD, v jehož působnosti dítě fakticky pobývá.

Po zajištění potřebných podkladů opatrovník vypracuje kompletní písemnou zprávu, ve které sdělí soudu, který z rodičů má dle zjištěného šetření vytvořeny vhodnější podmínky pro výchovu dítěte, případně doporučí schválení dohody rodičů. Vždy přitom bere ohled na zájem a blaho dítěte a respektuje jeho přání.

OSPOD je účastníkem soudního řízení, při kterém dítě aktivně zastupuje. Má právo navrhnout důkazy, vyjádřit se ke všem předloženým důkazům, nahlížet do spisu a seznamovat se s listinnými důkazy. Řada rodičů se mylně domnívá, že zastupuje a straní tomu z rodičů, kterému má být dítě svěřeno do péče.

Ve velké většině případů OSPOD i po skončeném jednání o úpravě rodičovské zodpovědnosti s rodinou nadále spolupracuje. Často se stává, že rodiče, kteří se domnívali, že úpravou poměrů k dítěti a následným rozchodem či rozvodem manželství definitivně ukončili svůj vztah a vyřešily tak všechny problémy, dojdou k závěru, že rozhodnutím soudu vlastně nic neskončilo. Po nějakém čase se některý z rodičů dostaví na OSPOD a žádá o pomoc při řešení situace, která nastala v důsledku rozchodu partnerů. Jedná se o rodiče, kterým druhý rodič, u něhož je dítě v péči ve styku brání, o rodiče, kdy partner řádně nehradí na dítě výživné nebo naopak žádají zvýšení výživného, když se časem změní potřeby dítěte. Jde, ale také o rodiče, kteří se domnívají, že péče druhého rodiče o dítě není řádná. S takovými rodinami OSPOD dlouhodobě pracuje, poskytuje rodičům, ale i dětem odbornou poradenskou pomoc, kdy spolupracuje s různými institucemi a odborníky zabývajícími se rodinou a rodinnými vztahy.

4 RODIČOVSKÁ ZODPOVĚDNOST

Základem pro definování vztahu mezi rodiči a dětmi je pojem rodičovská zodpovědnost.

Rodičovskou zodpovědností rozumíme souhrn práv a povinností rodičů při péči o nezletilé dítě. Tato zodpovědnost vzniká narozením dítěte a trvá do nabytí jeho zletilosti.

Pojem rodičovská zodpovědnost je v českém právním řádu zakotven v zákonu o rodině, kde je definována jako souhrn práv a povinností rodičů:

- při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj,
- při zastupování nezletilého dítěte,
- při správě jeho jmění.

Rodiče jsou povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje.¹³

4.1 Nositelé rodičovské zodpovědnosti

Rodičovská zodpovědnost náleží zásadně oběma rodičům. Pokud jeden z rodičů zemřel, není znám nebo je nezpůsobilý k právním úkonům v plném rozsahu, pak náleží výhradně druhému rodiči.

Rodičovskou zodpovědnost může mít i nezletilý rodič. Zákon opravňuje soud, aby přiznal rodičovskou zodpovědnost nezletilému rodiči ve vztahu k péči o dítě za předpokladu, že tento má potřebné předpoklady pro výkon práv a povinností z rodičovské zodpovědnosti vyplývající a dosáhl věku 16ti let. Jedná se však pouze o práva a povinnosti dílčí, která spočívají pouze v péči o dítě (možnost se o dítě starat, zajišťovat výchovu a výživu dítěte, zdravotní péči apod.). Nezletilý rodič není zákonným zástupcem dítěte a nemůže jednat jeho jménem.

---

¹³ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2006, 1 sv. (různé stránkování). kap. Rodinné právo, s. 12. ISBN 80-861-3161-0.

Nositelem rodičovské zodpovednosti môže byť také nezletilá matka, ktorá uzavre sňatek a tým nabude ze zákona zletilosť.¹⁴

Nezletilí rodiče nemajú právo pro nedostatok veku vystupovat v právnických vztazích. V těchto případech je nezbytné současně ustanovit rozhodnutím soudu poručníka pro vyřizování dávek státní sociální podpory.

4.2 Práva a povinnosti rodičů a dětí plynoucí z rodičovské zodpovědnosti

a) Práva rodičů

- vychovávat svoje děti a mít je u sebe, aby o ně mohli pečovat,
- určit místo pobytu dítěte, mít pravidelný styk s dítětem, pokud rodiče nežijí ve společné domácnosti,
- mít pravidelné informace o dítěti.

b) Povinnosti rodičů

- důsledně chránit zájmy dítěte, pečovat o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj,
- zastupovat dítě a spravovat jeho majetek,
- vykonávat nad dítětem dohled, který odpovídá stupni jeho vývoje,
- užít přiměřených výchovných prostředků, přičemž nesmí být ohrožena důstojnost dítěte, jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

c) Práva dítěte

- znát své rodiče,
- právo na péči obou rodičů a styk s nimi,
- obdržet potřebné informace a svobodně se vyjadřovat k záležitostem, které se týkají jeho osoby.

---

¹⁴ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2006, 1 sv. (různé stránkování). kap. Rodinné právo, s. 13. ISBN 80-861-3161-0.

d) Povinnosti dítěte

- respektovat a ctít své rodiče,
- pomáhat dle svých možností a schopností, pokud žije s rodiči ve společné domácnosti,
- pokud má vlastní příjem nebo majetek, přispívat na úhradu společných potřeb rodiny.¹⁵

4.3 Pozastavení, omezení a zbavení rodičovské zodpovědnosti

Rodiče mají při výchově dítěte rozhodující úlohu. Pokud však nějakým vážným způsobem zanedbávají nebo porušují povinnosti, které jim vyplývají z rodičovské zodpovědnosti nebo nemohou tyto povinnosti plnit, může soud provést opatření, kterými v zájmu dítěte zasáhne do jejich rodičovských práv. Jsou jimi pozastavení, omezení a v některých případech i zbavení rodičovské zodpovědnosti.

Nutné je poznamenat, že výlučnou pravomoc k zásahu do rodičovské zodpovědnosti má pouze soud.

a) Pozastavení rodičovské zodpovědnosti

Soud pozastaví rodičovskou zodpovědnost v případě, že rodič z objektivních důvodů nemůže vykonávat svá rodičovská práva a povinnosti k nezletilému dítěti, např. díky dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu nebo v případě, že rodič je ve výkonu trestu odnětí svobody.

b) Omezení rodičovské zodpovědnosti

O omezení rodičovské zodpovědnosti rozhodne soud v případě, kdy rodiče nebo jeden z rodičů neplní řádně povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a je tím vážně ohrožen zájem dítěte na jeho řádné výchově, např. v případě, kdy rodiče nejsou schopni dítěti poskytnout potřebné výchovné vedení nebo upřednostňují vlastní zájmy nad zájem dítěte.¹⁶

---

¹⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2006, 1 sv. (různé stránkování). kap. Rodinné právo, s. 14-15. ISBN 80-861-3161-0.

¹⁶ MOTEJL, Otakar. *Rodina a dítě*. Praha: ASPI, 2007, s. 43. ISBN nevedeno

c) Zbavení rodičovské zodpovědnosti

V případě, že rodič zneužívá rodičovskou zodpovědnost nebo ji vážným způsobem zanedbává, soud jej rodičovské zodpovědnosti zbaví.

Jedná se o případy, kdy rodič dlouhodobě neplní svá práva a povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, např. nechává dítě trvale ve výchovném zařízení, nemá zájem o dítě pečovat, dítě zneužívá, týrá apod.

O zbavení rodičovské zodpovědnosti soud rozhoduje výhradně ke konkrétnímu dítěti a konkrétnímu rodiči. Může tak nastat případ, kdy v rodině je vychováváno více dětí, ale rodič bude zbaven rodičovských práv pouze k jednomu z nich. Jde o důrazný zásah do vztahů mezi rodičem a dítětem. K tomuto kroku je přistoupeno výhradně tehdy, pokud se jedná o jedinou možnost jak dítě ochránit.

Pokud se změní poměry a pominou důvody, které vedly ke zbavení rodičovské zodpovědnosti, může soud rozhodnout o jejím obnovení.¹⁷

4.4 Zánik rodičovské zodpovědnosti

Rodičovská zodpovědnost rodičů k dítěti zaniká v případě smrti rodičů nebo dítěte a rovněž osvojením dítěte.

V případě osvojení dítěte vznikají mezi osvojitelem a osvojencem rodinné vazby jako mezi biologickými rodiči a jejich dětmi. Osvojitelé jsou zapsáni v rodném listu dítěte a mají vůči dítěti vyživovací povinnost, přičemž vztahy k původní biologické rodině zanikají.

---

¹⁷ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2006, 1 sv. (různé stránkování). kap. Rodinné právo, s. 19. ISBN 80-861-3161-0.

5 VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM

Dle § 85 zákona o rodině trvá vyživovací povinnost rodičů k dětem do té doby, pokud děti nejsou samy schopny se živit. Rodiče přispívají na jejich výživu podle svých možností a schopností a svých majetkových poměrů.

Vyživovací povinnost je stanovena oběma rodičům bez ohledu na skutečnost, zda jsou manželé či nikoliv. Spočívá v uspokojování všech potřeb dítěte pro jeho všestranný rozvoj. Nejedná se tedy pouze o zajištění základních materiálních potřeb, jako je např. stravování, ošacení, léky, obuv apod., ale také o uspokojování potřeb kulturních, co se týče např. sportovního vyžití dítěte, školního vzdělání apod.

„Vyživovací povinnost rodičů k dětem vzniká vždy ze zákona, a proto není nutné, aby o ní rozhodoval soud. Pokud se rodiče nedohodnou na výživném, stanoví soud konkrétní rozsah vyživovací povinnosti na základě obecných kritérií.“¹⁸

Kritériem potřeb dítěte je jeho věk, fyzická, duševní vyspělost, zdravotní stav, ale také způsob, jakým se připravuje na budoucí povolání, jakým se věnuje zálibám a koníčkům.

Vyživovací povinnost stojí stranou institutu rodičovské zodpovědnosti, a ačkoliv soud rozhodl o pozastavení, omezení či zbavení rodičovské zodpovědnosti, vyživovací povinnost k dítěti zásadně nezaniká.¹⁹

Stejně tak je tomu i v případě, kdy je dítě umístěno v pěstounské péči, v péči jiné osoby než rodiče nebo ústavní a ochranné výchově.

5.1 Zánik vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost rodičů k dítěti trvá do doby, než je dítě samo schopno se živit. Kritériem není však dosažení určité věkové hranice dítěte, případně nabytí zletilosti. Vyživovací povinnost může zaniknout i před zletilostí dítěte.

---

¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 231. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 279. ISBN 80-723-9104-6.

¹⁹ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2006, 1 sv. (různé stránkování). kap. Rodinné právo, s. 19. ISBN 80-861-3161-0.

Povinnost vyživovat dítě zaniká také uzavřením manželství nezletilého dítěte, a to i tehdy, pokud se dítě není schopno samo žít. V takovém případě vzniká vzájemná vyživovací povinnost mezi manžely, která je založena na základě stejné životní úrovně manželů. Pokud manžel není schopen partnerovi zcela zajistit dostatečnou životní úroveň, je povinnost rodičů dítě vyživovat spíše pouze podpůrná.²⁰

Dalším způsobem, kterým vyživovací povinnost rodičů k dítěti zaniká, je nezrušitelné osvojení dítěte, jeho smrt nebo smrt rodičů.

Zánik vyživovací povinnosti je kromě nezrušitelného osvojení dítěte a smrti pouze relativní, neboť pokud nezletilé dítě z různých důvodů pozbude možnosti samo se žít, např. vážně onemocní, dochází k obnovení vyživovací povinnosti rodičů.

---

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 240-241. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 279. ISBN 80-723-9104-6.

6 MOŽNÉ TYPY ÚPRAVY PRÁV A POVINNOSTÍ RODIČŮ K DÍTĚTI PO JEJICH ROZCHODU

Problematiku úpravy práv a povinností rodičů k dítěti upravuje zákon o rodině a fakticky nečiní rozdíl mezi dětmi manželskými a dětmi, které se narodily nesezdaným rodičům.

Pokud je rozpad vztahu partnerů neodvratitelný, rodina neplní své poslání a rodiče se rozhodnou vzájemné soužití ukončit a nejsou schopni ve věci rodičovské zodpovědnosti uzavřít v zájmu nezletilého dítěte dohodu, je nezbytné, aby byla upravena rodičovská zodpovědnost k jejich nezletilému dítěti a bylo rozhodnuto, kterému z nich v takovém případě bude dítě svěřeno do péče a jak se každý z rodičů bude podílet na jeho výživě.

O úpravě výchovy a výživy k nezletilému dítěti rozhoduje opatrovnický soud. Místně příslušným soudem pro takové řízení je soud, v jehož působnosti má dítě se souhlasem rodičů pobyt, nebo který určil na základě předběžného opatření soud.²¹

Nezbytná je úprava poměrů dítěte v případě, že se manželství rodičů rozvádí. Naopak v případě, že se nejedná o sezdaný rodičovský pár a tento je schopen o výchově a výživě dítěte do budoucna uzavřít dohodu, není třeba poměry dítěte soudem upravit.

6.1 Úprava práv a povinností rodičů k dítěti, kteří nežijí v manželství

Velmi často institut úpravy rodičovské zodpovědnosti k dítěti využívají i rodiče, kteří nejsou manžely. Hlavními důvody bývá neschopnost jejich vzájemné komunikace ve vztahu k nezletilému dítěti, kdy tito nejsou schopni uzavřít dohodu týkající se péče o něj. Pokud se jim přece jen dohodu uzavřít nakonec podaří, řada z nich se nedokáže shodnout na výši výživného pro dítě.

Nejde vždy pouze o spory, které v tomto období většinou probíhají. K této situaci dochází také za předpokladu, že jeden z rodičů, žádá příslušný úřad práce o poskytnutí dávek ze systému státní sociální podpory a dávek pomoci v hmotné nouzi. Ačkoliv rodiče nežijí ve společné domácnosti, považují se pro účely vyplácení dávek státní

---

²¹ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 10. ISBN 978-807-3573-508.

sociální podpory stále jako společně posuzované osoby. Vyloučit druhého partnera z okruhu těchto osob lze až po uplynutí tříměsíční zákonné lhůty po předložení pravomocného rozsudku o úpravě rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti.

Ve výše uvedených případech se potom rodič obrací na soud, aby rozhodl v záležitosti jejich nezletilého dítěte.

Zákon o rodině vzniklou situaci upravuje v § 50 :

„Nežiji-li rodiče nezletilého dítěte spolu a nedohodnou-li se o úpravě výchovy a výživy dítěte, může soud i bez návrhu rozhodnout, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.“²² (Viz příloha A)

Níže jsou popsány skutečnosti uvedené v § 26 - § 28 zákona o rodině, kterými se soud během takového jednání rovněž řídí.

6.2 Úprava práv a povinností rodičů k dítěti na dobu před rozvodem manželství

Pokud se rodiče na rozvodu manželství dohodnou, jsou ve většině případů schopni domluvit se i v záležitostech péče o nezletilé dítě, které se z jejich manželství narodilo.

Ve většině případů je tomu však právě naopak. Vztahy mezi rodiči jsou vážně narušeny, rodiče spolu nekomunikují, o své nezletilé dítě se doslova přetahují a nechávají se příliš unášet emocemi. Za těchto podmínek je fakticky nemožné, aby se dokázali dohodnout na budoucnosti svého dítěte. Proto se i oni obrací na soud. Ten postupuje stejně jako v případě, kdy rodiče nejsou manžely a upraví jejich práva a povinnosti na dobu, než dojde k rozvodu jejich manželství.

---

²² Zákon č.94/1963: O rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4.12.1963.

6.3 Úprava práv a povinností rodičů k dítěti na dobu po rozvodu manželství

Novelizace zákona o rodině (zákon č. 91/1998 Sb.) přinesla zásadní změnu ve věci úpravy rodičovské zodpovědnosti k nezletilým dětem v době po rozvodu manželství rodičů. Došlo k oddělení řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí od řízení o rozvodu manželství jejich rodičů.²³

Manželství, ve kterém se narodily nezletilé děti, tedy nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozsudek o úpravě poměrů nezletilých dětí v době po rozvodu manželství.

Fakticky tak probíhají dvě jednání u příslušného soudu, kdy jedno, řešené opatrovnickým soudem, se týká úpravy poměrů k nezletilým dětem a druhé, řešené soudem civilním se týká, rozvodu manželství rodičů. Mnoho rodičů se v praxi právě pro tuto neznalost diví, proč do procesu úpravy vstupuje „sociálka“, když oni se chtěli „pouze“ rozvést.

Úpravu rodičovské zodpovědnosti definují § 26 - § 28 zákona o rodině.

Dle § 26 zákona o rodině soud upraví práva a povinnosti rodičů k dítěti pro dobu po rozvodu manželství, určí, komu z nich bude dítě svěřeno do péče a stanoví, jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. (Viz příloha B)

Pokud soud dospěje k závěru, že oba rodiče jsou schopni dítě vychovávat a mají o výchovu zájem, může dítě svěřit na základě jejich dohody do společné případně střídavé péče. Vždy přitom hledí na zájem dítěte a jeho potřeby.

V průběhu rozhodování o svěřením dítěte soud přihlíží k osobnosti dítěte, jeho rozumové vyspělosti, vlohám, schopnostem a bere také zřetel na životní úroveň rodičů. Soud přihlédne rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte. Dále sleduje, který z rodičů je lépe schopen zajistit výchovu dítěte do budoucna a dbá, aby byla respektována práva dítěte.

Schválení soudu nepotřebuje dohoda o úpravě styku rodičů s dítětem. Pokud se však rodiče na styku s nezletilým dítětem nedomluví a dochází k opakovanému a bezdůvodnému bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem, je toto považováno dle § 27, odst. 2 zákona o rodině za změnu poměrů, která vyžaduje nové rozhodnutí o výchovném prostředí.

---

²³ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana a kol. *Manželství a rozvody*. Vyd. 1. Praha: Linde, 2002, s. 72-73. ISBN 80-86131-34-4.

Pokud se změní poměry, může soud, jak je uvedeno v § 28 zákona o rodině změnit i bez návrhu rozhodnutí či dohodu rodičů týkající se výkonu jejich práv a povinností k nezletilému dítěti.

Řízení ve věci soud vždy zahajuje na základě návrhu jednoho z rodičů. Většinou tento návrh podává manžel, který se domáhá rozvodu manželství.

Dítě může být rozhodnutím soudu svěřeno do výhradní péče matky, výhradní péče otce, do společné nebo střídavé péče obou rodičů.

Jestliže je dítě svěřeno do výhradní péče jednoho z rodičů, pak soud stanoví druhému rodiči povinnost hradit na dítě výživné.

V případě, že je dítě svěřeno do střídavé péče rodičů, upraví soud vyživovací povinnost k dítěti oběma rodičům, a to tak, aby v době, kdy je dítě v péči jednoho rodiče hradil výživné k jeho rukám rodič druhý. Rozhodne-li soud o společné péči rodičů, výživné na dítě neupraví, neboť není určeno, s kým má dítě žít.²⁴

6.3.1 Společná péče rodičů

Do společné péče rodičů svěří soud dítě jedině na základě dohody rodičů. Podmínkou je, že rodiče žijí ve stejném bytě či domě. Důležitá je míra jejich kooperace a flexibility, kdy rodiče vzájemně respektují důležitost toho druhého pro dítě.

Soudem není konkrétně rozhodnuto, kterému z rodičů je dítě svěřeno do péče. Vyživovací povinnost a poměry dítěte nejsou upraveny pro dobu po rozvodu. Soud tak pouze potvrdí stávající stav.²⁵

Tento institut využívají rodiče ojediněle, zpravidla v případě, že jejich manželství je rozvedeno a tito nemají ještě vyřešenou svou bytovou situaci nebo dítě v krátké době dosáhne zletilosti.

---

²⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 239. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 279. ISBN 80-723-9104-6.

²⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2006, 1 sv. (různé stránkování). kap. Rodinné právo, s. 8. ISBN 80-861-3161-0.

6.3.2 Střídavá péče

Střídavá péče dítěte je relativně nově využívaným způsobem úpravy práv a povinností rodičů k dítěti. Jedná se o téma dlouhodobě diskutované, a to jak odbornou tak i laickou veřejností.

Mezitím co jedni o střídavé péči hovoří jako o spravedlivém a nekonfliktním řešení situace dítěte po rozchodu jeho rodičů, druzí naopak tuto péči zavrhnou s tím, že se jedná o jakousi legalizaci nejednotnosti při výchově dítěte. Na dítě pohlížejí jako na věčného cestovatele, který nemá svůj bezpečný domov a zázemí a poukazují na to, že taková péče je pro dítě zcela nepřírozená a nepřijatelná.

„Střídavou výchovu lze vymezit jako takovou péči rodičů o dítě, kdy oba výchovně způsobilí rodiče, kteří mají o výchovu dítěte zájem a osvědčili subjektivní poměry vhodné pro výchovu a zdárný vývoj dítěte, se v péči o dítě v pravidelných intervalech střídají a tento způsob se ukázal být pro dítě vhodným.“²⁶

Střídavá výchova spočívá ve střídavém pobytu dítěte u jednoho a druhého rodiče po dobu stejného časového intervalu. Délka tohoto období závisí na vzájemné dohodě rodičů. Nejčastěji se jedná o interval, v řádu jednoho týdne. Probíhá tak, že dítě se v určeném časovém rozmezí stěhuje z domácnosti matky do domácnosti otce a po uplynutí této doby je tomu naopak. Možná je i varianta, kdy dítě žije v jediné domácnosti, a v určeném časovém úseku se střídají rodiče.

Z pohledu dítěte se jeví jako přijatelnější druhá možnost, neboť má jeden stálý domov a jedno zázemí. Z praxe vyplývá, že takovýto způsob bývá praktikován pouze v ojedinělých případech, neboť je pro oba rodiče finančně vysoce náročný. Každý z rodičů hradí náklady na své vlastní bydlení a krom toho se oba společně podílejí na úhradě bytu, ve kterém žije jejich dítě. Spory nastávají také ohledně údržby a fungování takovéto společné domácnosti.

V prvním případě se musí dítě přizpůsobit pravidelnému stěhování a smířit se s tím, že má vlastně domovy dva. Mezitímco, některým dětem adaptace nečiní žádné problémy, jiné se cítí zcela vykořeněné a za svůj domov nepovažují ani jedno obydlí.²⁷

---

²⁶ MOTEJL, Otakar. *Rodina a dítě*. Praha: ASPI, 2007, s. 48. ISBN neuvedeno

²⁷ *Asociace neúplných rodin* [online]. © 2011 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.asociaceneuplnychrodin.cz/stridava-pece-sitauce-v-cr>

Předpokladem dobře fungující střídané péče musí být vzájemná dohoda obou rodičů a jejich schopnost vzájemně komunikovat a při výchově dítěte spolupracovat.

„Svěření dítěte do střídané výchovy rodičů nesmí být ústupkem jejich vzájemné rivalitě, ale vyjádřením kvalitního a pozitivního vztahu rodičů k dítěti, to předpokládá toleranci, vyspělost a dobrou vůli všech zúčastněných.“²⁸

Rodiče musí skloubit řadu věcí, které se jim v době fungování společného vztahu jevíly běžnými. Domluvit se musí na podrobnostech týkajících se každodenního života dítěte, jako je docházka dítěte do jedné školy, návštěva zájmových kroužků, ale také materiální a finanční zabezpečení dítěte. Podmínkou je také blízké bydlení rodičů.

6.3.3 Úprava styku rodičů s dětmi

Zákon o rodině dává přednost smírnému řešení vztahů mezi rodiči a dětmi a umožňuje tak rodičům v zájmu dítěte uzavřít dohodu. U dohody ve věci styku rodičů s dětmi nepožaduje ani schválení soudem. Soud tedy bez podaného návrhu styk rodičů s dítětem neupraví.

V případě, že je nezletilé dítě svěřeno do výchovy jednoho z rodičů a rodiče se na styku s dítětem nedohodnou, dává zákon o rodině soudu možnost styk upravit.²⁹

Velmi častými jsou situace, kdy rodič, který má dítě soudem svěřeno do péče, druhému ve styku s dítětem neoprávněně brání. Jako důvod uvádí např. nemoc dítěte, strach z druhého rodiče nebo nechuť dítěte rodiče navštěvovat. Dítě tak ztrácí kontakt s rodičem a dochází k vzájemnému odcizení.

Rodič, kterému je ve styku s dítětem bráněno, se často cítí bezradný a neumí vzniklou situaci řešit. Se žádostí o pomoc se obrací na OSPOD.

OSPOD zahájí s rodinou spolupráci a snaží se rodiče přimět k dohodě a případnému sepsání mimosoudní dohody o úpravě styku s dítětem (tato dohoda není právně vymahatelná). Často se jedná o velice zdlouhavá a problematická jednání. Pokud i tato iniciativa selhává, nezbyvá rodiči, kterému je ve styku s dítětem bráněno, obrátit

---

²⁸ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 16. ISBN 978-807-3573-508.

²⁹ *Právo a rodina*. Praha: Linde, 2010, roč. 13., č. 1/2011, s. 7. ISSN 1212-866X.

se na soud podáním návrhu na úpravu styku s nezletilým dítětem. V takovém případě soud zahájí řízení a vymezí podmínky styku oprávněného rodiče s dítětem.

Rozsah a četnost styku rodiče s dítětem souvisí s mnoha skutečnostmi ze strany jak dítěte, tak rodiče. Styk proto musí být upraven co nejpřesněji. Soud jasně určí časové rozmezí, ve kterém je rodič oprávněn se s nezletilým dítětem stýkat, upraví také styk rodiče s dítětem v době svátků, prázdnin a dovolených, přičemž dbá, aby volný čas dítěte byl rovnoměrně rozdělen mezi oba rodiče. Úprava je pak soudně vymahatelná výkonem rozhodnutí u příslušného soudu. Tomuto kroku předchází výzva rodiči, který rozhodnutí nerespektuje a neplní soudem uloženou povinnost. V této výzvě ho soud upozorní na následky neplnění povinností stanovených v rozhodnutí. Není-li výzva ani v takovém případě povinným rodičem akceptovaná, nařídí soud výkon rozhodnutí, kterým rodiči uloží pokutu. Soud může rovněž nařídít, aby dítě bylo odebráno tomu, u koho nemá být a navráceno tomu, v jehož péči se má dítě v daném termínu nacházet.³⁰

Dojít může také z rozhodnutí soudu k omezení či zákazu styku rodiče s dítětem, a to v případě, že takový rodič např. ohrožuje zdraví dítěte nebo dítě vystavuje negativním vlivům. Pokud se tak chovají oba rodiče, může soud svěřit dítě do péče jiné osoby než rodiče.

6.4 Posloupnost jednotlivých úkonů v soudním řízení

Soudní jednání ve věci úpravy rodičovské zodpovědnosti bývá zpravidla zahájeno na základě návrhu jednoho z rodičů (pouze v případě, že se jedná o nesezdaný pár a rodiče se na úpravě další péče o dítě nedohodnou, může soud rozhodnout i bez návrhu).

Návrh musí obsahovat patřičné náležitosti. V první části je třeba uvést, jakému soudu je adresovaný, kdo ho podává a v jaké věci. Uvedeno musí být jméno, příjmení, datum narození dítěte, trvalá, případně současná adresa pobytu dítěte a stejně tak jeho rodičů. Ve druhé části je nutné uvést krátké odůvodnění návrhu. Navrhovatel zde např. popíše, z jakého důvodu návrh podává, jaké jsou jeho materiální a bytové poměry, jaké má dítě zázemí, jaká je jeho citová orientace, případně, zda jsou rodiče

---

³⁰ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, s. 13. ISBN 978-807-3573-508.

schopni, co se týče péče o nezletilé dítě, uzavřít dohodu. Pro stanovení výživného je dále nutné vyčíslit náklady nezletilého dítěte. Rodič dále uvede, jaký výrok soudu požaduje a návrh podepíše. Návrh ve třech vyhotoveních zašle soudu a jeden výtisk si ponechá pro vlastní potřebu.

Postup opatrovnického řízení je následující:

- zahájení opatrovnického řízení příslušným soudem na základě podaného návrhu,
- ustanovení kolizního opatrovníka pro dané řízení,
- činnost OSPOD (pohovor s oběma rodiči, případně dítětem, šetření v domácnosti, zpráva),
- vlastní soudní jednání,
- rozhodnutí soudu, komu bude dítě do péče svěřeno nebo schválení dohody rodičů.

V případě, že se jedná o tzv. sporná jednání, kdy není jednoznačné, kterému rodiči dítě do péče svěřit, soud jednání odročí za účelem přizvání soudního znalce. Znalce určí soud, kdy mu přesně stanoví otázky, na které se má tento zaměřit a požádá o sdělení i dalších skutečností, ke kterým v době šetření dospěl.

7 VLIV ROZCHODU RODIČŮ NA DÍTĚ

Znesváření rodiče, jejichž vztah dospěl k rozpadu, jsou zcela pohlceni svými spory a neuvědomují si, že rozchodem netrpí jen oni, ale vážný dopad má tato skutečnost především na jejich dítě. Není podstatné, v jakém věku dítěte k rozpadu vztahu rodičů dochází, protože jím trpí všechny děti, a to bez rozdílu věku.

Každé dítě reaguje na spory mezi rodiči různě, což je dáno jeho rozumovou vyspělostí, temperamentem a mnoha dalšími vlastnostmi.

Dítě nechápe a neumí se vyrovnat se vzniklou situací tak jako jeho rodiče. Jediným, co si jistě uvědomuje, je pocit ztráty zásadní jistoty, kterou pro ně byl život s oběma rodiči.³¹

V naprosté většině případů pokračují spory mezi rodiči i po ukončeném soudním řízení. I nadále v rodině přetrvává atmosféra strachu a situací plných napětí. Velmi zatěžujícími jsou pro dítě také neustále se opakující soudní řízení o úpravě styku, o výživném apod. Dítě je také opakovaně vystavováno tlaku, má-li se vyjádřit, ke komu z rodičů je více citově vázáno a s kým by chtělo žít. Absolvuje vyšetření soudních znalců a pohovory na orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Stává se tak jakýmsi prostředníkem, přes kterého si jeho rodiče vyřizují své účty. Důsledek přetrvávajícího stresu a nesouladu v rodině se nepochybně projevuje na jeho chování a špatné školní výkonnosti, ačkoliv se předtím jednalo o dítě bezproblémové. Dítě bývá za svůj prospěch většinou trestáno a rodiče se navzájem obviňují, že jeho zhoršený školní prospěch je důsledkem nevhodné výchovy jednoho či druhého. Krize dítěte se tak stále prohlubuje, dítě ztrácí zájem o školu, ale i ostatní aktivity. Pak je již velmi malý krůček k různým psychosomatickým obtížím.

Jestliže těmito potížemi trpí děti, které se před rozvratem rodiny projevovaly jako zcela normální, v o to více problematické situaci se ocitnou ty děti, které již před rozpadem vztahu rodičů trpěly některými poruchami psychického vývoje.

K dalším frustracím dítěte nepochybně patří také příbuzenské vztahy se širší rodinou. Příbuzní se často vzájemně napadají a osočují a k dítěti, ke kterému měli předtím pozitivní vztah, se začnou chovat rezervovaně. V opačném případě se snaží pro dítě

---

³¹ Šance dětem [online]. © 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vliv-rozvodu-na-dusi-a-chovani-ditete-38.html>

něco udělat a nějak mu pomoci, ale jeden z rodičů jim v tom brání. Dítě, žijící v takovém prostředí, je bezradné a není si jisté, koho má vlastně opravdu rádo.

Velmi zatěžujícími jsou pro dítě také situace, kdy do rodiny vstoupí nový partner jednoho z rodičů. Od dítěte pak tito dospělí očekávají, že partnera přijme mezi své blízké, a neuvědomují si, jak těžké a složité je pro dítě vše pochopit.

Existuje mnoho dalších závažných skutečností, se kterými se dítě musí v době rozchodu rodičů, ale i po něm vyrovnat.³²

Důležité je, aby si především rodiče uvědomili, že dítě potřebuje ke svému životu je oba a snažili se mu toto nelehké období života co nejvíce usnadnit.

„Nejspolehlivějším prostředkem k tomu je, aby dítě vědělo o tom, co se v rodině děje, aby bylo přijatelně informováno, aby si dovedlo věci vysvětlit.“³³

---

³² DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1999, s. 210-212. ISBN 80-716-9254-9.

³³ Tamtéž, s. 218.

8 PŘÍPADOVÉ STUDIE

V praktické části jsem nastínila čtyři případové studie, kterými bych chtěla poukázat na situace, které s sebou proces úpravy práv a povinností k nezletilým dětem po rozchodu jejich rodičů přináší. Zabývám se nejen případy, kdy se jedná o úpravu všemi aktéry úspěšně realizovanou a zvládnutou s co nejmenším dopadem na děti, ale popisují také situace, kdy se tato příliš nezdařila ke spokojenosti všech zúčastněných.

Přála bych si, aby tyto praktické příklady posloužili rodičům, kteří takovou situaci řeší nebo se v ní teprve ocitnou a mohli se tak z chyb a problémů jiných poučit a úspěšně se jim vyvarovat.

8.1 Kazuistika I. – střídavá péče s přechodem na výhradní péči

Manželství rodičů G. bylo uzavřeno v roce 2000. Postupně se z jejich vztahu v rozmezí dvou let narodily dvě dcery.

Zpočátku se jednalo o bezproblémové soužití. Rodina obývala svůj vlastní prostorný byt v rodinném domě. Vlastníkem domu byla matka otce, která rovněž v domě žila a starala se o svou nemohoucí matku.

Postupně však počaly vyvstávat, nejdříve malicherné a postupně vážné problémy mezi matkou dětí a otcovskou babičkou. Tchýně neustále nebyla spokojená s péčí paní G. o domácnost a děti, nelíbilo se jí, že matka s dcerami zůstává příliš dlouho na rodičovské dovolené a nechodí do zaměstnání. Upozorňovala otce na špatnou výchovu dětí ze strany matky a rodině zasahovala do soukromí. Mezi rodiči narůstaly vzájemné rozepře a hádky, kterým většinou nebyly uchráněny ani nezletilé děti.

Otec se vždy stavěl na stranu své matky a nechtěl slyšet, že by se rodina mohla z jeho rodného domu odstěhovat. Zhruba po čtyřech letech vše vyústilo ve vzájemné odcizení rodičů a odchodem paní G. s dcerami ze společné domácnosti ke svým rodičům.

Otec i nadále pobýval v domě své matky. V té době byly děti ještě velmi útlého věku. Rodiče uzavřeli ústní dohodu, co se týče styku otce s dětmi, kterou bez problémů také realizovali. Otec se s dcerami stýkal pravidelně, vždy dva dny v lichém týdnu a jednou

za čtrnáct dní, v týdnu sudém, si děti bral k sobě na víkendy. Někdy u něho děti pobývaly na základě předchozí telefonické dohody i každý víkend.

Později si oba rodiče našli nové partnery. Matka stále žila v domě svých rodičů, kde si společně s přítelem vytvořili samostatný byt. Pan G., se svou přítelkyní, zakoupil rodinný dům v nedaleké vsi.

Rodiče byli stále schopni bez vážnějších problémů komunikovat, co se týkalo péče o nezletilé děti. Obě jejich dcery již navštěvovaly základní školu v místě bydliště matky.

Výrazný obrat situace nastal v roce 2009. Matka se rozhodla požádat o rozvod manželství a prostřednictvím svého právního zástupce podala návrh na úpravu rodičovské zodpovědnosti k dětem. Ve svém návrhu požadovala svěření dcer do své výhradní péče.

Příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále OSPOD) byl soudem ustanoven kolizním opatrovníkem nezletilých dětí pro řízení o úpravě rodičovské zodpovědnosti. Ten na základě žádosti soudu zahájil patřičné kroky k zajištění všech podkladů pro dané řízení.

Nezávisle na sobě se k pohovoru dostavili oba rodiče. Matka během jednání uvedla, že vše ohledně péče o děti bylo až do doby, než se otec dozvěděl o jí podaném návrhu, v pořádku. Děti otce pravidelně navštěvovaly během týdne i o víkendech v jeho domácnosti, dle ústní dohody rodičů. Sdělila, že po obdržení jejího návrhu od soudu se s ní otec telefonicky spojil s tím, že s tímto nesouhlasí a požaduje střídavou péči dětí. Paní G. vyjádřila obavy, že tato by nebyla v zájmu dcer, neboť obě děvčata navštěvují řadu zájmových kroužků, otec bývá do pozdních hodin v zaměstnání a navíc by děti do školy musely dojíždět, neboť otec nebydlí v místě, kde děti školu a kroužky navštěvují. Matka také hovořila o tom, že do doby podání návrhu zajišťovala veškeré záležitosti, týkající se školy a volnočasových aktivit dětí ona, a otec se o ně nikdy nezajímal. Po podání návrhu však otec začal projevovat o děti až nezvyklý zájem. Jeho jednání matka považovala pouze za účelové s ohledem na zahájené soudní řízení. Matka uvedla, že s dětmi hovořila, vše jim vysvětlila a dcery si přejí i nadále setrvat v její výhradní péči.

Otec naopak při pohovoru uvedl, že s návrhem matky nesouhlasí, neboť se obává, že by mu matka ve styku s dcerami bránila a vídal by je pouze zřídka. Jako důvod uváděl skutečnost, že dříve byl jeho styk s dcerami častější, a to každý víkend, později, kdy děti nastoupily do školy, se však návštěvy omezily na jednou za čtrnáct dní. Pan G.

hovořil o tom, že nemá tak možnost více se podílet na výchově dcer, např. po stránce školního prospěchu dětí apod. Trval na střídavé péči, kdy sdělil, že jeho pracovní doba je pohyblivá, může ji přizpůsobit potřebám dětí a nevidí tedy problém v tom, že by měl dcery do školy a na zájmové kroužky vozit. Pan G., stejně jako matka uváděl, že s dětmi hovořil a obě děti si přejí žít střídavě u něho a u matky v čtrnáctidenním intervalu.

Oba rodiče na závěr pohovoru uvedli, že jejich stanoviska nejsou ještě konečná a pokusí se celou situaci společně řešit a na všem se domluvit.

Ze strany OSPOD byla provedena patřičná šetření v domácnostech rodičů, kdy bylo shledáno, že oba mají vhodné bytové i materiální podmínky pro výchovu dětí do budoucna. Rodičům byla také nabídnuta možnost společné schůzky na OSPOD za účelem uzavření jejich vzájemné dohody ve věci péče o nezletilé děti. S dětmi byl proveden pohovor s ohledem na jejich věk a rozumovou vyspělost. Z vystupování dětí bylo zřejmé, že mají vytvořený citový vztah k oběma rodičům. O otci i matce hovořily velmi kladně. Ačkoli bylo jejich chování bezprostřední, komunikativní a jevíly se jako šťastné a spokojené, nedalo se přehlédnout, že jsou oběma rodiči značně ovlivňovány a nedokážou se s danou situací vyrovnat. Starší z dětí uvedla, že svým rozhodnutím nechce ublížit ani jednomu z rodičů.

Přestože ke schůzce rodičů na OSPOD nedošlo, nakonec se oba dohodli a začali praktikovat střídavou péči o děti v intervalech jednoho týdne. Matka však i nadále trvala na svěření dětí do své výhradní péče a uvedla, že střídavá péče je pouze dočasným řešením vzniklé situace do doby, než bude o výchově dětí pravomocně rozhodnuto soudem.

Následovalo období plné vzájemného osočování mezi rodiči, kdy jeden zpochybňoval schopnost toho druhého o děti pečovat a naopak. Matka uváděla, že otec nabádá děti proti ní a jejímu příteli a pokud jsou u něho, tráví stejně většinu času s otcovskou babičkou, která má na děti, dle jejího názoru, špatný vliv. Otec hovořil o tom, že děti od matky přicházejí do jeho domácnosti zanedbané, špinavé a zavšivené a matka se jim dostatečně nevěnuje. Zdůrazňoval také zhoršený školní prospěch dětí. Rodiče již nebyli schopni spolu bez emocí komunikovat tak, jak v minulosti, a to ani ve věcech dříve běžných. Proto jim byla nabídnuta ze strany OSPOD pomoc formou návštěvy poradny pro mezilidské vztahy, kterou však oba rezolutně odmítli.

Oba rodiče byli poučeni, že ačkoliv žijí odděleně, je třeba, aby utvrzovaly citové vazby dětí k oběma rodičům, a že je zcela nepřípustné, aby rodič, který má děti ve „svém

týdnu“ ve výchově a tedy má neomezené možnosti každodenního vlivu na ně, jejich vztah a pouto k druhému rodiči podkopával a děti ovlivňoval.

Do jejich sporů stále zasahovala otcovská babička dětí, která otce nabádala proti matce s tím, že jedině on je ten, kdo děti dokáže řádně vychovávat. Opakovaně docházela na OSPOD, kdy upozorňovala na špatnou péči matky. Poukazovala také na to, že pokud jsou děti u ní na návštěvě, chovají se nevychovaně, jsou vulgární a nerespektují otce. Hovořila o jejich zhoršeném školním prospěchu.

Na základě těchto skutečností provedl OSPOD dotazy v základní škole, kam děti docházely a také u dětské lékařky. Ze zprávy školy vyplynulo, že obě děti do školy řádně dochází, jejich prospěch je výborný a matka se školou spolupracuje. Otec se na děti pouze několikrát telefonicky dotazoval. Ani ze strany dětské lékařky nebyla shledána žádná pochybení v péči rodičů o nezletilé děti. Na pravidelné kontroly, očkování a v případě nemoci docházela s dětmi pouze matka. Otec se s dětmi do ordinace nikdy nedostavil.

Emocemi a vzájemným napadáním rodičů bylo naplněno i ovzduší během jednání u opatrovnického soudu, kdy si každý trval na svém stanovisku a dohoda nebyla možná. Rodiče jednali prostřednictvím svých právních zástupců. Jednání bylo opakovaně odročováno za účelem stále nového dokazování. Řízení se tak neustále protahovalo a trvalo déle než dva roky. Z těchto důvodů soud nařídil vypracování znaleckého posudku z oboru dětské psychologie, jehož úkolem bylo zjistit, který z rodičů dokáže dětem poskytnout stabilnější výchovné prostředí s ohledem na postoj obou rodičů a přání dětí a zda se střídavá péče jeví jako vhodné řešení.

Závěry znaleckého zkoumání vyjádřené ve znaleckém posudku a potvrzené i osobním slyšením znalkyně u soudu zhodnotily výchovné předpoklady obou rodičů jako dobré a v zásadě zajišťující jejich schopnost k řádné výchově dětí, a to i formou střídavé péče.

V průběhu dalšího řízení u soudu se však zásadně spornou ukázala být otázka deklarování přání samotných dětí, na které se rodiče odvolávali a vůči nimž děti projeví odlišná přání, neboť od posledního jednání uplynula velmi dlouhá doba. Rodiče v průběhu jednání shodně uvedli, že stávající střídavá péče je pro dcery nevyhovující. Samy děti se jim svěřily, že v bydlišti otce nemají žádné kamarády, zatěžuje je každodenní dojíždění do školy a na kroužky. Vyjádřily přání vrátit se k původní úpravě styku. Tedy být v péči matky a otce pravidelně navštěvovat.

Na závěr oba rodiče přes svá původně rozdílná stanoviska dospěli v průběhu jednání k dohodě, kdy otec souhlasil se svěřením dětí do péče matky, s tím, že plně respektuje přání dcer. Rodiče se také dohodli ve věci úpravy styku otce s nezletilými dětmi a na výši výživného, které bude otec hradit k rukám matky. Soud rodičům vyhověl, jejich dohodu schválil, a to i co se týče styku otce s dcerami.

8.1.1 Zhodnocení kazuistiky I.

Hned na počátku je třeba poznamenat, že rozchod či rozvod partnerů není nikdy snadný, ale je o to složitější, pokud v rodině vyrůstají nezletilé děti. V takovém případě je velmi důležité, aby si rodiče uvědomili, že stále jsou oba v očích svého dítěte těmi nejdůležitějšími v jeho životě a dokázali se rozejít v klidu bez zbytečných emocí a výčitek. Pro dítě je nezbytné, aby se rodiče dokázali dohodnout na tom co je pro něho nejpřínosnější a nejlepší a i nadále byli schopni vzájemné komunikace v jeho zájmu. Dítě tak neztratí tolik potřebný pocit stability a důvěry.

Bohužel tomu ve většině případů takto nebývá. Při své praxi sociální pracovnice se setkávám s řadou rodin, kde rodiče jako by zapomněli na své poslání a stávají se z nich doslova nepřátelé, do jejichž sporů jsou vtahovány jejich nezletilé děti. Ve většině případů se po rozchodu partnerů tak dítě stává nástrojem k vyřizování účtů mezi nimi a v neposlední řadě také prostředkem k vydírání a dělání schválností druhému z rodičů. Často k takovému jednání přispívají i nejbližší příbuzní rodiny, zejména prarodiče, kteří se neumí s rozchodem svých dospělých dětí vyrovnat a mají pocit, že vnoučata ztrácejí a stávající situaci ještě více vyhrocují.

Stejně tak je tomu v případě manželů G., kdy otcovská babička nemalou měrou přispěla k rozchodu partnerů, a to již od samého počátku jejich manželství.

Děti manželů G. jsou doslova ukázkovým případem manipulace rodičů s dětmi, kdy otec i matka nevhodně hovořili o druhém rodiči, děti tímto ovlivňovali a domnívali se, že děti si tak přikloní na svou stranu. Nedokázali rozeznat rozdíl mezi svými vlastními potřebami a potřebami dětí. Přitom si neuvědomili, že děti potřebují mít pozitivní vztah k oběma rodičům a proto se bály vyjádřit své vlastní přání, a to být ve výhradní péči matky.

Rodiče svým postojem děti znejistili a znesnadnili jim možnost vyjádřit se k problému, tak jak ony samy cítily.

Pozitivní v tomto případě je skutečnost, že rodiče po všech sporech nakonec respektovali přání svých dětí a podařilo se jim uzavřít dohodu. V současné době jsou již oba rodiče v zájmu dětí schopni komunikace a s odstupem času sami pohlížejí na své počínání jako na velmi nezodpovědné a poškozující jejich děti.

V případě rodiny G. sehrál velmi důležitou úlohu sám čas a v neposlední řadě také vleklé soudní jednání.

Z pohledu sociální pracovníce se domnívám, že spory mezi rodiči by bylo možné daleko rychleji v zájmu dětí urovnat smířčí cestou, pokud by oba přistoupili na spolupráci s odborným zařízením, kde by během terapie jistě dokázali urovnat narušené vztahy mezi sebou daleko dříve a ušetřili by tak děti nemalého trápení.

8.2 Kazuistika II. – nezletilá matka

V měsíci dubnu roku 2008 porodila tehdy šestnáctiletá paní K. syna M. Orgán sociálně-právní ochrany dětí příslušného úřadu k trvalému pobytu dítěte, byl o této skutečnosti informován novorozeneckým oddělením nemocnice, kde se dítě narodilo. Porodnice oznámila, že se jedná o nezletilou matku a žádala o prošetření poměrů v její rodině za účelem zjištění, zda tato má pro dítě vytvořeny vhodné podmínky a zázemí, aby dítě společně s matkou mohlo být propuštěno do domácí péče.

V rodině bylo následně provedeno šetření, kterým bylo zjištěno, že paní K. žila v té době se svou matkou a přítelem, panem D. (23 let), kterého označila jako biologického otce dítěte. Rodina společně obývala prostorný byt v panelovém domě. Domácnost byla standardně vybavená nábytkem a působila útulně. Shledána byla v naprosté čistotě a pořádku. Pro příchod miminka bylo vše připravené.

Během šetření v domácnosti byl proveden pohovor s mateřskou babičkou a otcem dítěte. Pan D. uvedl, že s matkou dítěte bude i nadále žít ve společné domácnosti a k nezletilému synovi hodlá uznat otcovství.

Otec byl zaměstnán v soukromé firmě jako dělník s dostatečným příjmem, aby rodinu dokázal zajistit po materiální stránce. Pomoc s péčí o nezletilé dítě přislíbila i babička, která byla v plném invalidním důchodu a mohla tedy dohlížet celodenně na péči matky o syna. Zjištěna byla také skutečnost, že matka před porodem přerušila studium střední školy a požádala o individuální studijní plán.

Mateřská babička i partner matky byli poučeni dle §34, odst. 3, zákona o rodině, kdy zákon v tomto paragrafu uvádí, že rodičovskou zodpovědnost ve vztahu k péči o nezletilé dítě lze přiznat i nezletilému rodiči, který dosáhl 16ti let a má předpoklady pro výkon práv a povinností z rodičovské zodpovědnosti vyplývajících. Dále byl otec poučen, že pokud se jedná o nezletilého rodiče, je třeba otcovství k nezletilému dítěti uznat souhlasným prohlášením obou rodičů před příslušným soudem. Pokud by matka byla soudem rodičovská zodpovědnost k synovi přiznána, bude moci dítě zastupovat v tzv. běžných záležitostech (např. o dítě celodenně pečovat, navštěvovat s ním zdravotnická zařízení apod.). Matka však nebude s ohledem na její nezletilost moci dítě zastupovat v právních záležitostech. Zákonným zástupcem dítěte tak bude dočasně, do doby dosažení matčiny zletilosti, pouze otec.

S otcem byl smluven termín, kdy se společně s matkou dostaví na OSPOD, kde jim bude poskytnuto poradenství ve věci podání příslušného návrhu k soudu na přiznání rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti.

Po obdržení návrhu matky na přiznání rodičovské zodpovědnosti ustanovil okresní soud OSPOD kolizním opatrovníkem nezletilého dítěte pro toto řízení a požádal opatrovníka o prošetření poměrů rodiny a jeho stanovisko k celé záležitosti. Vzhledem k tomu, že matka péči o dítě bez problému, za pomoci mateřské babičky a otce dítěte zvládala, a rodina byla dostatečně materiálně zabezpečena, doporučil opatrovník soudu rodičovskou zodpovědnost matce k nezletilému synovi přiznat.

V průběhu jednání, soud vyhověl návrhu matky a po zhodnocení všech důkazů rodičovskou zodpovědnost paní K. přiznal. Ještě téhož dne rodiče před soudem provedli souhlasné prohlášení ve věci uznání otcovství pana D. k nezletilému dítěti. Později byl otec zapsán příslušnou matrikou do rodného listu dítěte.

Matka nastoupila se synem na rodičovskou dovolenou a byla jí přiznána dávka státní sociální podpory – rodičovský příspěvek. Na střední školu však nenastoupila a studium zcela ukončila.

Vzhledem k tomu, že péče rodičů o nezletilé dítě byla i nadále bezproblémová, nebylo třeba rodinu ze strany OSPOD i nadále sledovat.

V roce 2012 se již zletilá, paní K. dostavila na OSPOD s tím, že podala návrh k soudu na úpravu rodičovské zodpovědnosti dle § 50, zákona o rodině, neboť se partner ze společné domácnosti, pro narůstající neshody, před půl rokem odstěhoval a dohodli se, že budou žít odděleně. Sdělila, že ve vztahu otce k dítěti se nic nezměnilo, otec

chlapce pravidelně navštěvuje, je s ním v kontaktu a na dítě hradí výživné. Uvedla, že k podání návrhu se rozhodla zejména z důvodu toho, že zhruba před rokem jí skončila rodičovská dovolená a v současné době je v evidenci uchazečů o zaměstnání, bez nároku na podporu v nezaměstnanosti a chtěla by požádat o dávky státní sociální podpory a dávky ze systému pomoci v hmotné nouzi. Se synem žije sama v nově pronajatém bytě, ale pan D. je s rodinou stále společně posuzovaný a matka tak na dávky nedosáhne s ohledem na jeho příjem. Dotazem na úřadu práce, oddělení dávek zjistila, že vyloučit ho lze pouze na základě předloženého pravomocného rozsudku o úpravě rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti. Ve svém návrhu matka žádala svěřeni syna do své výhradní péče.

OSPOD byl opět ustanoven soudem kolizním opatrovníkem nezletilého a provedl patřičná šetření na základě žádosti soudu. Bylo zjištěno, že matka má vytvořeny vhodné podmínky pro zajištění výchovy syna do budoucna. K pohovoru se dostavili oba rodiče společně, kdy uvedli, že jsou v zájmu nezletilého dítěte schopni uzavřít dohodu, co se týče jeho výchovy, výživy a styku otce s ním. Otec souhlasil se svěřením syna do péče matky.

Ve své písemné zprávě OSPOD doporučil okresnímu soudu dohodu rodičů schválit.

Za dva měsíce proběhlo u okresního soudu jednání ve věci úpravy práv a povinností rodičů k dítěti. Účastníky řízení byli oba rodiče a kolizní opatrovník. Otec i matka u soudu zdůvodnili své rozhodnutí a stejně jako na OSPOD, sdělili, že jsou v zájmu svého syna ochotni uzavřít dohodu. Shodli se i na výši výživného, které bude otec hradit na nezletilé dítě k rukám matky.

Soud po provedeném řízení schválil dohodu rodičů. Jednání proběhlo v klidné a přátelské atmosféře.

8.2.1 Zhodnocení kazuistiky II.

Je možné konstatovat, že tato případová studie je příkladem na výbornou zvládnuté úpravy práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti. Ačkoliv došlo k rozpadu partnerství rodičů, nedošlo k úplnému narušení jejich vztahu, co se týče péče o nezletilé dítě. Rodiče jsou i nadále schopni vzájemně komunikovat a dohodnout se v záležitostech dítěte. Otec dítě pravidelně navštěvuje, bere si ho k sobě do domácnosti na návštěvy,

pravidelně hradí k rukám matky výživné. Rovněž prarodiče se na výchově dítěte podílejí a rodičům s výchovou syna pomáhají.

S oběma rodiči jsem hovořila a oba shodně uvedli, že si teprve po narození syna uvědomili, jak unáhlené a nezvratné rozhodnutí učinili, když se rozhodli pro početí dítěte. Uznali, že se cítí na výchovu dítěte velmi mladí a nevyzrálí a bez pomoci prarodičů by péči o něj jen těžko sami zvládli. Na současnou odluku pohlížejí jako na dočasné řešení a nevyloučili možnost, že své soužití znovu obnoví. Chvályhodné je, že si uvědomují, jak velmi důležité pro dítě je mít oba rodiče, aby vyrůstalo s pocitem jistoty a klidu.

Tento případ jsem vybrala zejména proto, abych poukázala na problém nezletilých rodičů, kteří stanou před stejným rozhodnutím jako rodiče nezletilého M. a poučili se ze zkušeností tohoto mladého páru. Je třeba si uvědomit, že dítě není nějaká hračka, kterou lze v případě potřeby odložit, ale že se jedná o závazek na celý život. Je tedy pouze na rodičích samotných, jak hodnotný život svému dítěti od narození připraví.

8.3 Kazuistika III. – problematický styk otce s nezletilými dětmi

Pan a paní H., uzavřeli manželství v roce 2006. Z jejich vztahu se narodily dvě dcery nezletilá K. (nar. 2006) a nezletilá A. (nar. 2010).

V měsíci únoru roku 2012 byl příslušný OSPOD usnesením soudu ustanoven kolizním opatrovníkem ve věci jednání o úpravě rodičovské zodpovědnosti k nezletilým dětem. Součástí přiložených dokumentů byla žádost soudu o prošetření poměrů, týkajících se péče rodičů o nezletilé děti a kopie matkou podaných návrhů na úpravu výchovy a výživy nezletilých dětí na dobu před a po rozvodu manželství.

Rodiče byli písemně vyzváni, aby se dostavili na OSPOD k jednání. V návrzích byla uvedena pouze jedna společná doručovací adresa pro oba rodiče.

O týden později se k jednání dostavila pouze matka, s tím, že rodiče již od měsíce října roku 2011 nežijí ve společné domácnosti. Uvedla, že se společně s dcerami odstěhovala do bytu v panelovém domě, jehož vlastníky jsou její rodiče. Otec, by dle jejího sdělení, měl stále obývat jejich původní byt. Výživné na děti hradil pan H. dle sdělení matky velmi nepravidelně v částkách dle svého uvážení. S dětmi byl

v kontaktu, bral si je na návštěvy, ale ve styku nebyla nastavena pravidla pro styk, rodiče se domlouvali prostřednictvím sms zpráv.

Pan H. se k pohovoru na OSPOD nedostavil ani po opakované výzvě. Následně bylo na adrese uvedené matkou provedeno šetření. Depistáží bylo zjištěno, že otec se na této adrese již delší čas nezdržuje a v bytě již žili noví nájemníci. Dále se podařilo zjistit, že otec se údajně zdržuje v rozestavěném domě na okraji obce, který svépomocí rodiče stavěli. Ani tam, se ho bohužel nepodařilo zastihnout. Pan H. byl opakovaně zván k jednání, aby se k celé záležitosti vyjádřil, ale ani jednou se nedostavil.

Vyžádána byla také zpráva mateřské školy, kam docházela starší z dcer. OSPOD se dotazoval, na docházku dítěte do mateřské školy, kdo z rodičů dítě do školky doprovází, a zda personálem mateřské školy nebyly zaznamenány nedostatky v péči rodičů o nezletilou.

Dále byl proveden dotaz na dětskou lékařku nezletilých dětí za účelem zjištění, zda tělesný vývoj odpovídá věku dětí, zda se s nimi rodiče řádně dostavují na pravidelné kontroly a očkování a v případě nemoci dodržují léčebný režim.

Ze zprávy mateřské školy vyplynulo, že nezletilá K. do školky chodila v té době pravidelně a doprovázela ji matka nebo mateřští prarodiče. Otec do školky v minulosti docházel pouze zřídka. Péče o dítě byla dle učitelek mateřské školy ze strany rodiny bezproblémová.

Rovněž dětská lékařka neměla výhrady k péči matky o nezletilé děti. Paní doktorka uvedla, že otec se s dětmi do ordinace ani jednou nedostavil.

OSPOD vypracoval písemnou zprávu a o výše uvedeném informoval soud. Doporučil svěřením dětí do péče matky, a to zejména s ohledem na skutečnost, že mladší z dcer byla velmi útlého věku a matka čerpala rodičovskou dovolenou. Jednání u okresního soudu bylo nařízeno na měsíc červen roku 2012 a zúčastnili se ho oba rodiče.

Pan H. během jednání uvedl, že se s návrhy matky dosud neměl možnost seznámit, neboť mu nebyly doručeny a sdělil, že se svěřením dětí do péče matky rozhodně nesouhlasí, neboť se domnívá, že matka nevede řádný způsob života, kdy toto může prokázat doložením zprávy Policie ČR při případném dalším jednání. Otec rovněž nepředložil výši svých výdělků ze zaměstnání, o které byl soudem požádán. Jako novou adresu pro doručování uvedl bydliště svých rodičů. Sdělil, že většinu času tráví v domě, který je ve výstavbě a není dosud zkolaudovaný. Dům však, dle svého

sdělení, přizpůsobil k prozatímnímu obývání, neboť pracuje velmi často do pozdních nočních hodin a v domě přespává.

Negativnímu postoji otce předcházela opakovaná matčina nevěra, kdy ji manžel přistihl se svým zaměstnancem, ale dal jí novou šanci. Později však zjistil, že si matka, ruské národnosti, nechává hlídat děti svou matkou a sama si jezdí užívat do podniků nechvalné pověsti ve vzdáleném městě. Takto matka zradila otce dvakrát a probudila v něm doslova nenávist k její osobě. Paní H. veškerá tvrzení otce popírala s tím, že se nezakládají na pravdě.

Soudní jednání bylo o jeden měsíc odročeno a otci soudem uloženo, aby do jednoho týdne předložil navrhované důkazy vztahující se k chování matky a k plnění vyživovací povinnosti.

Krátce poté otec vypracoval písemné prohlášení k celé záležitosti, které zaslal soudu, a se kterým byl seznámen i opatrovník. Celé vyjádření bylo postaveno pouze na jeho domněnkách, kdy se odkazoval na rozhovory s dětmi, s tím, že matka doma pořádá hlasité večírky, zve si do domácnosti cizí osoby apod. Dále uvedl, že matka pořídila i několik pornografických snímků, které prezentovala na internetu. Ve vyjádření si také stěžoval na chování rodičů matky a na nepříjemnosti doprovázející předávání dětí za jejich přítomnosti. Otec s ohledem na výše uvedené požadoval svěření dcer do jeho výchovy.

Začátkem měsíce července se na OSPOD dostavila matka. Uvedla, že předchozí den si otec převzal děti v její domácnosti, přislíbil, že je večer přiveze zpět, ale tak neučinil. Údajně otce telefonicky kontaktovala, ale ten jí je odmítl vydat. Matka vyjádřila obavy o děti. Sdělila, že otec žije v nezkolaudovaném domě, kde nejsou schody a není zde zabezpečená studna. Dále uvedla, že je také možné, že děti jsou u otcovské babičky. Paní H. žádala, aby OSPOD neprodleně provedl šetření za účelem zjištění, kde se děti zdržují a jak je o ně postaráno. Se žádostí o pomoc se dle svých slov, obrátila i na městskou policii, ale bylo jí sděleno, že není možné, aby policie zasahovala a otci nařídila vrácení dětí do péče matky, neboť dosud není stanoveno pravomocným rozsudkem, že děti jsou svěřeny do její výhradní péče. Policií byla odkázána na příslušný OSPOD.

Ještě téhož dne bylo zjištěno, že děti pobývají v domácnosti otcovské babičky. Byly v pořádku a spokojené. OSPOD kontaktoval oba rodiče a nabídl jim možnost sepsání mimosoudní dohody, týkající se styku otce s dětmi do doby než bude soudem v této věci pravomocně rozhodnuto.

Rodiče nabízenou možnost přijali a dostavili se ve stanovený termín na OSPOD. Jednání bylo velmi vypjaté a trvalo více než dvě hodiny. V jeho průběhu se rodiče vzájemně osočovali a uráželi se vulgárními výrazy. Otec se cítil velmi dotčen předem neavizovanou přítomností právního zástupce matky během jednání. Pan H. svou nenávist vůči matce obracel v ostré jednání i k pracovníkům OSPOD. Nakonec se dohoda přece jen podařilo uzavřít a byly pevně stanoveny termíny, kdy se bude otec s dětmi stýkat a jakou formou si rodiče budou děti předávat. OSPOD nabídl několik možností odborné pomoci rodině, aby došlo ke stabilizaci výchovného prostředí dětí a zlepšení komunikace mezi rodiči. Oba rodiče se shodli na tom, že jejich sporům jsou velmi často přítomny i obě nezletilé děti, které jsou potom vystrašené a nejisté. Matka přiznala, že mladší z dcer v noci začala trpět enurézou.

Paní H. nabízenou pomoc uvítala. Otec ji odmítl s tím, že nebude nikde jezdit a vzniklou situaci dokáže vyřešit sám, bez cizí pomoci.

Uzavřenou dohodu ve věci styku otce s dětmi rodiče dodržovali. Problémy však stále přetrvávaly při předávání dětí, což se jen velmi zřídka obešlo bez hlasitých hádek před dětmi. Opakovaně se také stalo, že ve večerních hodinách otec dlouhou dobu zvonil na byt matky a domáhal se vstupu do bytu. Několikrát se také dostavil na OSPOD s tvrzením, že děti nemají klid na spaní, neboť matka pořádá hlasité večírky a požívá alkoholické nápoje. Dle jeho slov měla mít problémy se sousedy a uváděl, že v bytě paní H. musela na jeho upozornění zasahovat policie. Na základě těchto sdělení provedl OSPOD depistáž v místě bydliště, kde rodina žila. Sousedé uvedli, že nemají s matkou žádné konflikty a nejsou v nočních hodinách rušeni. Upozornili však na nevhodné chování otce během předávání dětí.

Následně OSPOD požádal o spolupráci městskou policii a Policii ČR za účelem vypracování písemné zprávy, zda se rodinou zabývali, zda rodiče v minulosti byli policií v nějaké záležitosti řešeni, či bylo hlášeno rušení nočního klidu matkou.

Policie ČR neměla zaznamenáno žádné hlášení týkající se obou rodičů. Ve svodce městské policie byla uvedena žádost matky z doby, kdy jí otec děti odmítl vydat, a tyto pobývaly v domácnosti otcovské babičky.

O zjištěných skutečnostech OSPOD písemně informoval soud.

Koncem měsíce července roku 2012 proběhlo další jednání u okresního soudu ve věci úpravy rodičovské zodpovědnosti k nezletilým dětem. Během soudního jednání otec nepředložil příslibený důkazní materiál, který by zpochybňoval špatnou péči matky

o nezletilé děti. Soud neshledal v péči matky žádné závažné důvody, které by bránily svěření dětí do její výhradní výchovy, přičemž přihlédl na velmi nízký věk obou dětí, jejich citovou vazbu k matce a v neposlední řadě také na špatné bytové podmínky otce. Rozsudkem vyhověl návrhu matky, nezletilé děti svěřil do její péče a otci stanovil povinnost hradit výživné. Rovně upravil styk otce s nezletilými dětmi. Oba rodiče se vzdali práva na odvolání.

Vztahy mezi rodiči jsou dodnes velmi vyostřené a toto má stále negativní dopad na psychiku dětí.

8.3.1 Zhodnocení kazuistiky III.

Každý vztah začíná hezky a je naplněn vírou partnerů, že bude trvat po celý jejich život. Jenže život je nevyzpytatelný a nedá se naplánovat ke spokojenosti všech. Proto se velmi často stává, že vztah partnerů po nějaké době zevšední a dojde k jeho rozpadu. V našem případě stojí v pozadí všeho opakovaná nevěra matky. Nechci pátrat, co ji vedlo k takovému chování a kde byla prvotní příčina problému. Tak jako tak jsou dle mého názoru na vině oba rodiče stejnou měrou. Domnívám se, že nevěra matky je pouze důsledkem dlouhodobé nefunkčnosti vztahu.

Rodiče, kteří se rozhodnou pro rozvod manželství, by si měli především uvědomit, že jejich odstěhováním se ze společné domácnosti ještě není nic vyřešeno a očekávané zklidnění situace se dostaví až odstupem času, kdy přestanou pracovat emoce a oni budou na celý problém pohlížet s jakýmsi nadhledem. Období rozvodu je naplněno pocitem ztráty a nejistoty, který nedopadá pouze na dospělé, ale i na děti, které v rodině žijí. Dopad je různý, ale vždy velmi bolestivý pro všechny účastníky. Rodiče by se měli snažit řešit komplikace kolem rozchodu co nejcivilizovaněji a pokusit se situaci řešit s co nejmenším dopadem na děti.

U rodičů v uvedené kazuistice se však jedná o pravý opak. Děti se staly nástrojem pomsty rodičů, kdy si tito právě jejich prostřednictvím vyřizovali své účty a jeden z rodičů se tak mstil vlastně druhému za nevydařený vztah. Ani jeden z nich si však neuvědomil, že si neublíží pouze navzájem, ale především svým vlastním dětem, které ačkoliv byly velmi útlého věku, byly přímými účastníky jejich sporů, hádek a vulgárního napadání.

Hlavní problém spatřuji v neochotě rodičů spolupracovat. Na OSPOD se rodiče dostavili většinou již v případě, kdy situace byla vyhrocena natolik, že si s jejím řešením nevěděli rady a předpokládali, že zasáhne nějaká vyšší moc, která za ně vše bez jejich přičinění vyřeší. Nabízenou pomoc ve formě poradenství, či služeb mediátora odmítal zejména otec, ale bylo patrné, že ani matka není takovému způsobu řešení problému příliš nakloněna. Velkým krokem kupředu bylo dosažení mimosoudní dohody rodičů ve věci styku otce s dětmi, kterou s malými obměnami rodiče praktikují do dnešního dne, kdy již došlo k rozvodu manželství. Situace je však stále velice vypjatá.

V dnešní době se velký důraz klade na prevenci a sanaci rodiny, tedy na obnovení funkcí rodiny za pomoci pomáhajících profesí. Domnívám se, že tato pomoc je bohužel stále veřejností vnímána velmi negativně, jako něco nového nebo spíše cizího a zatím se nedaří prosadit ji do kladného povědomí lidí.

Na druhé straně je mi ze své praxe známo, že v České republice zatím existuje velmi málo subjektů na podporu rodin, které se ocitnou v krizi, a to jak na poli státních, tak i nonprofítních organizací.

Pokud by preventivní práce s rodinami byla na lepší úrovni než dosud, dalo by se předpokládat, že by se podařilo daleko více rodin udržet pohromadě a nemuselo by docházet k tak vyhroceným situacím, jako u výše uvedené rodiny.

8.4 Kazuistika IV. – svěření dítěte do výhradní péče otce

Manželství pana a paní J. bylo uzavřeno v roce 2005. Krátce po svatbě, se narodila nezletilá dcera M., jednalo se o druhé dítě matky. Paní J. již měla ve své výhradní péči syna, který se narodil z jejího předchozího vztahu, a to v době, kdy byla ještě nezletilá. O syna K. do doby zletilosti matky, pečovala mateřská babička.

Rodinou paní a pana J. se OSPOD začal zabývat v měsíci lednu roku 2012 na základě oznámení Policie ČR, kdy mělo dojít k fyzickému násilí mezi rodiči, kterému byla přítomna nezletilá M. Později bylo zjištěno, že ke konfliktům a vzájemnému napadání mezi rodiči docházelo opakovaně v řádu několika let, ale nikdy incidenty neřešila policie.

Rodiče byli pozváni k jednání na příslušný OSPOD. S každým z nich byl proveden samostatný pohovor. Byli poučeni, že je zcela nepřijatelné, aby dítě bylo svědkem

násilí mezi nimi, kdy by mohlo dojít k vážnému narušení psychického zdraví dítěte a ohrožení jeho vývoje do budoucna.

Během pohovoru rodiče svalovali vinu jeden na druhého, čímž se snažili omluvit své nevhodné chování. Oba se shodli pouze v jediném, a to, že jejich manželství je zcela nefunkční již několik let a v současné době zcela neudržitelné.

Ze strany OSPOD byla rodině nabídnuta pomoc formou spolupráce s poradnou pro mezilidské vztahy. Matka i otec sdělili, že služby poradny využívali již v minulosti, ale nezaznamenali nějaké pozitivní zlepšení v jejich vztahu. Proto nabídku OSPOD odmítli.

Oba rodiče měli již delší dobu nový partnerský vztah.

Krátce po posledním incidentu se matka s dětmi odstěhovala ze společné domácnosti ke své kamarádce do vzdáleného města, v jejíž firmě také pracovala. Využila situace, kdy otec odcestoval na delší služební cestu do zahraničí a vystěhovala ze společného domu téměř veškeré vybavení. Nezletilou M., která v té době docházela do první třídy, odhlásila ze školy a přihlásila ji v novém bydlišti. Stejně tak jejího polorodého bratra.

K příslušnému okresnímu soudu podala návrh na předběžné opatření, kterým žádala svěření nezletilé M. do své výhradní péče. Stavěla se do role oběti domácího násilí. Soud však jejímu návrhu nevyhověl, neboť nijak nepodložila tvrzené skutečnosti a návrh matky zamítl. Proti tomuto návrhu matka podala včasné odvolání ke krajskému soudu. Krajský soud v odůvodnění rozsudku uvedl, že z projednávané věci nijak nevyplývá potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků matkou navrhovaným způsobem. Soud poukázal na skutečnost, že oba rodiče mají stejná rodičovská práva a oba mají právo podílet se na výchově nezletilého dítěte stejnou měrou. Krajským soudem byl návrh matky zamítnut.

V té době se na OSPOD znovu dostavil otec, který uvedl, že jeho komunikace s matkou, co se týče dítěte, není téměř žádná. S matkou komunikují pouze prostřednictvím e-mailu. Matka omezila jeho styk s dcerou na minimum a požadoval OSPOD, aby byl v této věci s matkou proveden pohovor a zjištěno, v jakých podmínkách matka s dětmi žije, neboť mu tato odmítla sdělit místo svého současného pobytu. Otci nebylo známo, kam nezletilá M. dochází do základní školy a kdo o dítěte pečuje v době, kdy je matka v zaměstnání.

Během jednání na OSPOD matka uvedla, že tvrzení otce jsou neopodstatněná, neboť tento zájem o dceru neprojevuje téměř žádný a ona mu rozhodně ve styku s dcerou nebrání.

Depistáží v místě bydliště otce bylo zjištěno, že jeho přístup byl do té doby spíše pasivní a tento nějakou zvláštní iniciativu nevyvíjel.

O prošetření poměrů matky byl požádán místně příslušný OSPOD v bydlišti matky. Z jeho zprávy vyplynulo, že matka žije v domácnosti své kamarádky, paní Z., kde má s dětmi k dispozici jeden pokoj a ostatní vybavení užívají společně s rodinou paní Z. V době kdy byla matka v zaměstnání, pečovala o nezl. M. a jejího bratra mateřská babička, která ve městě, kam se rodina přestěhovala, bydlela. V péči matky o nezletilé děti nebyly shledány žádné vážné nedostatky. S výsledkem šetření byl seznámen otec.

Následně matka podala žalobu na rozvod manželství a návrh na svěření nezletilé dcery do své výhradní péče. OSPOD příslušný k trvalému pobytu dítěte byl okresním soudem ustanoven kolizním opatrovníkem dítěte. Znovu byly provedeny pohovory s oběma rodiči, během kterých bylo zjištěno, že se situace v rodině stále zhoršuje. Rodiče nebyli v zájmu dítěte schopni téměř žádné komunikace a otec se s dcerou téměř vůbec nestýkal.

Z tohoto důvodu byl proveden společný pohovor s oběma rodiči, kdy se jim po zdoluhavém jednání podařilo uzavřít dohodu ve věci styku otce s dcerou. Dcera otce navštěvovala vždy jednou za čtrnáct dní o víkendu v jeho domácnosti. I poté se rodiče opakovaně dostavovali na OSPOD. Otec uváděl, že jeho styk s dcerou je nedostačující a žádal střídavou péči o dítě. S jeho návrhem matka nesouhlasila s tím, že otec má časově velmi náročné zaměstnání a v době, kdy pracuje, pečuje o dceru otcovská babička, která má na dítě, podle matky, neblahý vliv, neboť ho údajně nabádá proti matce.

Pohovor byl proveden také s nezletilou M., která uvedla, že s ní matka před jednáním na OSPOD hovořila a sdělila jí, jak se má chovat a co má pracovníci přesně říkat. S tímto však M. nesouhlasila a rozhodla se, že pracovníci vyjádří své přání být ve výchově otce. Uvedla, že otec se jí věnuje a má ho moc ráda. Matku by si přála pouze navštěvovat tak, jak v současné době navštěvuje otce. Z jejího chování byl patrný strach z toho, co bude následovat, až se matka dozví, co skutečně pracovníci sdělila.

Po týdnu se matka s dětmi přestěhovala zpět do místa dřívějšího bydliště, a to do domácnosti svého přítele. Nezletilou M. přihlásila do její původní školy. Bydliště otce bylo od místa pobytu matky vzdáleno jen několik metrů. Nezletilá M. často navštěvovala otce bez vědomí matky. Paní J. každý den dojížděla do zaměstnání do vzdáleného města a vracela se pozdě večer domů. O nezletilou, která v té době navštěvovala první třídu, se staral její dvanáctiletý bratr nebo přítel matky. Dítě po skončení vyučování domů často na zapřenou odváděla i otcovská babička. Pokud se o této skutečnosti dozvěděla matka, ihned apelovala na otce, že si toto nepřeje a vyhrožovala mu zákazem styku s dcerou. Problémy na sebe nenechaly dlouho čekat. Začaly se množit stížnosti ze školy, kam dítě docházelo s tím, že je nezletilá unavená, do školy chodí nepřipravená, často je bez svačiny a pití. Matka místo, aby situaci řešila, dostavila se do školy, kde uvedla, že dítě takovýmto způsobem vede k samostatnosti. Když problémy i nadále pokračovaly, řešila vzniklou situaci přestupem dcery do jiné základní školy, a to bez ohledu na to, že je dcera ve škole zvyklá a má zde své kamarády.

Do nového kolektivu se nezletilá M. nepodařilo začlenit. Upozorňovala na sebe nevhodným chováním a vykřikováním při hodinách. Její prospěch se zhoršil. Spolužáky se snažila také upoutat svým vyprávěním o rodičích, kdy popisovala „rvačku“ rodičů. Uvedla např., že otec měl fialové oko a matka utrpěla „krátký“ otřes mozku.

Na měsíc červenec 2012 soud nařídil jednání ve věci úpravy rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti. OSPOD zpracoval podrobnou zprávu týkající se poměrů obou rodičů, ve které také popsal situaci v rodině. Doporučil svěřit dítě do péče otce s ohledem na přání nezletilé M. V průběhu jednání otec navrhl střídavou péči rodičů o dítě. Sděлил, že by takové rozhodnutí nijak dceru nezatěžovalo, neboť rodiče žijí ve stejné části města, nedaleko od sebe. Uvedl, že by upřednostňoval svěřením dcery do své péče, ale navrhované řešení vidí jako kompromis. K návrhu otce na střídavou výchovu u nezletilé matka sdělila, že na tento rozhodně nepřistoupí, neboť se domnívá, že střídavá péče o dceru není vhodná, protože má ze svého okolí víceméně pouze negativní zkušenosti se střídavou péčí. Paní J. i nadále trvala na svěřením dítěte do své výhradní péče. Soudní jednání bylo odročeno za účelem ustanovení soudního znalce z oboru dětské psychologie.

Soudní znalec po provedeném šetření vypracoval podrobnou zprávu a doporučil nezletilou M. svěřit do výhradní péče otce.

Soud se ztotožnil se závěry znaleckého posudku a názorem OSPOD a svěřil nezletilé dítě do výhradní péče otce.

8.4.1 Zhodnocení kazuistiky IV.

V širokém povědomí veřejnosti v České republice je stále hluboce zakotven mýtus, že dítě po rozchodu rodičů patří do výhradní péče matky.

Rozhodně toto není způsobeno jen pouze skutečností, že žena je na mateřství a následnou péči o dítě jaksí lépe od přírody vybavená, ale závisí také na úhlu pohledu okolí. Mezi lidmi stále přetrvává názor, že pokud dítě po rozchodu partnerů není v péči matky, jedná se o něco velmi neobvyklého a zvláštního. Na takovou matku je pohlíženo jako na „krkavčí“, která se není schopna o dítě postarat. Tato žena pak často bývá svým okolím odsuzována a kritizována. Lidé ji většinou označují za alkoholičku, drogově závislou nebo osobu živící se prostitucí. Naopak na otce, kterému je dítě svěřeno do péče, je hleděno, jako na člověka pevného charakteru a hrdinu který se dokázal vypořádat s těžkou životní situací. Stejný pohled veřejnosti je dle mého názoru rozšířen, i co se týče střídavé péče o dítě.

Bohužel se ve své praxi setkávám s řadou otců, kteří pohlížejí na skutečnost, že dítě bude po rozpadu vztahu ve výchově matky, jako na normu ve společnosti a ačkoliv se cítí být diskriminovaní, nehodlají nic měnit. Naštěstí se tento fenomén v dnešní době již začíná pozvolna odsouvat do pozadí, a to zejména mezi mladší generací, která nepovažuje za nic neobvyklého, když je dítě ve výhradní péči otce nebo střídavé péči rodičů. Vždyť důvody, proč tomu tak je, mohou mít různý charakter. Nemusí se přitom vždy jednat jen o svěřením dítěte do takové výchovy na základě znaleckého posudku, jak tomu bylo v rodině manželů J., ale může jít o schválení dohody rodičů, kdy se tito jsou schopni v zájmu dítěte domluvit jako rovnocenní partneři, kteří se vzájemně respektují a vědí co je pro jejich dítě nejdůležitější.

Rozhodně již v žádném případě dle mého názoru není pravidlem, že by soud při svém rozhodování, komu dítě svěřit do péče, zastával názor, že dítě patří matce a svěřením dítěte otci nebo do střídavé péče rodičů bral jako vzácnou alternativu řešení. Jako kolizní opatrovník jsem se zúčastnila řady jednání u soudu ve věci úprav rodičovské zodpovědnosti rodičů k dětem a s jistotou mohu říci, že soud skutečně velmi důkladně

a pečlivě zvažuje všechny návrhy rodičů, kdy střídává péče nebo svěření do výhradní péče otce není výjimkou. Vždy je prvotní zájem a blaho dítěte.

Tato kazuistika je názorným příkladem toho, že prvotní by měl vždy být zájem dítěte. Je třeba si uvědomit, jak složitou cestou muselo samo dítě projít a jak velkou vnitřní sílu muselo vyvinout, aby dosáhlo svého vytouženého přání - vyrůstat ve výhradní péči otce. Právě díky této iniciativě dítěte se ukázalo, že i otec, navzdory mínění matky i okolí, se dokáže o dítě postarat tak, aby bylo šťastné.

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se pokusila shrnout problematiku úpravy rodičovské zodpovědnosti do jednoho celku tak, abych poskytla rodičům, kteří se ocitli v situaci, kdy došlo k jejich rozchodu, ucelený návod, jak v takovém případě postupovat.

Součástí mé každodenní práce je mimo řadu dalších povinností i řešení problematiky úpravy práv a povinností rodičů k nezletilým dětem.

Ve většině případů se na úřad dostaví rodiče, kteří žádají poskytnutí poradenství v této záležitosti, neboť neví, jak postupovat. Někteří přicházejí a jsou již částečně informováni, většinou prostřednictvím svých známých, právních zástupců nebo internetových zdrojů, druzí se dostaví až na základě pozvání OSPOD k jednání, kdy byl tento ustanoven kolizním opatrovníkem jejich dětí.

Jen v ojedinělých případech však přicházejí rodiče společně s tím, že se rozcházejí v klidu a zůstávají přáteli. S takovými rodiči je pak bezproblémová spolupráce, která končí dohodou ve věci úpravy rodičovské zodpovědnosti k nezletilým dětem žijících v takové rodině a soudní jednání je již pouhou formalitou, kdy je jejich dohoda schválena.

Zcela opačnými jsou případy, kdy se rodiče rozcházejí ve zlém. Výjimkou nejsou plačící matky a rozezlení otcové, kteří se nedokážou shodnout téměř na ničem, co se týče budoucí péče o jejich děti. Velmi často dochází doslova k patovým situacím, kdy je velmi těžké jednání udržet v mezích slušného chování. Pokud se rodiče nedostaví k jednání společně, je zase téměř nemožné zjistit jejich stanovisko k další péči o dítě do budoucna, nemluvě k výši výživného. Rodiče spolu nekomunikují, jeden svaluje vinu na druhého a dítě se tak stává prostředníkem k vyřizování jejich osobních sporů. Obvyklé jsou i případy, kdy se na OSPOD dostaví rodiče s tím, že si nepřejí, aby státní orgán zasahoval do jejich rodičovských práv. Běžná je také situace, kdy rodiče obdrží od soudu usnesení o ustanovení kolizního opatrovníka dítěte pro soudní jednání o úpravě rodičovské zodpovědnosti a celí rozezlení vykřikují, že jim nikdo jejich dítě odebírat nebude. S nesouhlasem a nevolí rodičů se často také setkávám v době, kdy jsou rodiče seznámeni se skutečností, že v jejich domácnosti bude provedeno na základě žádosti soudu šetření, za účelem zjištění, který z rodičů dává řádné záruky pro výchovu dítěte do budoucna.

V povědomí veřejnosti stále přetrvává názor, že tzv. „sociálka“ je zde jen proto, aby se zabývala rodinami, kde o děti špatně pečují, páchají na dětech fyzické násilí, zneužívají je apod. Pak je jen a jen na úřednících OSPOD, aby celou věc uvedli na pravou míru a rodičům celou problematiku osvětlili a seznámili je s tím, co celý institut úpravy rodičovské zodpovědnosti k nezletilým dětem přináší.

Z výše zmíněných důvodů jsem ve své bakalářské práci popsala, jaké typy úpravy práv a povinností rodičů k nezletilým dětem existují, jaké jsou možné formy výchovy dětí po rozpadu vztahu či rozchodu rodičů. Snažila jsem se osvětlit průběh samotného soudního řízení a funkci OSPOD při takovém jednání. V neposlední řadě také zmínit legislativní úpravu, dle které státní orgány během takového řízení postupují.

Případovými studii upozorňuji na problémy, které během úpravy rodičovské zodpovědnosti k dětem mohou mezi rodiči, ale i dětmi vyvstat, a díky kterým se již tak pro rodinu obtížná situace, stává ještě komplikovanější. Pomoc takovým rodinám spatřuji zejména v dostatečné informovanosti rodičů a dále ve spolupráci rodin se státními i nestátními subjekty, které zajišťují především preventivní poradenskou činnost v případech, kdy rodiče mají nesnáze s dosažením adaptace po rozpadu vztahu. Jedná se především o poradny pro rodinu a dítě, krizová centra, apod.

Hlavním a nejdůležitějším hlediskem však stále zůstává chuť a ochota rodičů tento proces podstoupit, protože jedině tak se podaří zmírnit důsledky dopadu problematického rozchodu rodičů na psychiku dítěte a zajistit jeho zdárný vývoj do budoucnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1999, 279 s. ISBN 80-716-9254-9.
- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana a kol. *Manželství a rozvody*. Vyd. 1. Praha: Linde, 2002, 104 s. ISBN 80-86131-34-4.
- FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, 256 s. ISBN 978-807-3573-508.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 2. opr. a dopl. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 384 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 279. ISBN 80-723-9104-6.
- JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004, 284 s. ISBN 80-731-2038-0.
- KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, 228 s. ISBN 80-735-7214-1.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 128 s. ISBN 80-247-0332-7.
- MOTEJL, Otakar. *Rodina a dítě*. Praha: ASPI, 2007, 215 s. ISBN neuváděno
- NOVOTNÁ, Věra a Eva BURDOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. 3., aktual. a dopl. vyd. Praha: Linde, 2007, 471 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 279. ISBN 978-80-86131-72-6.
- Právo a rodina*. Praha: Linde, 2010, roč. 13., č. 1/2011, 24 s. ISSN 1212-866X.
- ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Právní manuál pro sociálně-právní ochranu dětí*. Praha: Linde, 2006, 1 sv. (různé stránkování). ISBN 80-861-3161-0.
- Zákon č. 94/1963: O rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4.12.1963.
- Zákon č. 359/1999: O sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 9.12.1999.
- Zákon č. 104/1991: Úmluva o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2.9.1990.

Seznam použitých internetových zdrojů

Asociace neúplných rodin [online]. © 2011 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.asociaceneuplnychrodin.cz/stridava-pece-sitauce-v-cr>

MPSV: Rodina a ochrana práv dětí [online]. 2009 [cit. 2013-02-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

Šance dětem [online]. © 2013 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vliv-rozvodu-na-dusi-a-chovani-ditete-38.html>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Návrh na úpravu rodičovské zodpovědnosti dle § 50 zákona
č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.....I

Příloha B – Návrh na úpravu rodičovské zodpovědnosti pro dobu po rozvodu
manželství dle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.....II

Okresnímu soudu v .....

**Návrh na úpravu rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti dle zákona
o rodině (č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů)**

Ve věci péče o nezletilého: ....., nar.:

.....

bytem: .....

Rodiče nezletilého:

Matka: ....., nar.: .....

Otec: ....., nar.: .....

Odůvodnění návrhu

V této části je nutné uvést, z jakého důvodu rodič úpravu požaduje. Je třeba se zaměřit na následující skutečnosti: výchovné schopnosti a odpovědnost rodiče, stabilitu výchovného prostředí, schopnost rodiče zajistit dítě po materiální a bytové stránce, citovou orientaci dítěte, případně zda jsou rodiče v zájmu dítěte schopni uzavřít dohodu. Nezbytné je také vyčíslit náklady na potřeby dítěte pro vyměření výživného.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti navrhuji, aby soud po provedeném řízení vydal tento

Rozsudek

Nezletilý/lá ....., nar.: ..... se svěřuje do výchovy matky/otce.

Otec/matka je povin(na)en přispívat na jeho výživu pravidelnou měsíční částkou .....Kč,

Splatnou vždy do každého ..... dne v měsíci předem k rukám matky/otce, počínaje dnem.....

V ..... dne .....

Podpis navrhovatele: .....

Okresnímu soudu v .....

**Návrh na úpravu rodičovské zodpovědnosti k nezletilému dítěti dle zákona
o rodině (č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů) pro dobu po rozvodu
manželství rodičů**

Ve věci péče o nezletilého: ....., nar.:

.....

bytem: .....

Rodiče nezletilého:

Matka: ....., nar.: .....

Otec: ....., nar.: .....

Odůvodnění návrhu

V této části je nutné uvést, z jakého důvodu rodič úpravu požaduje. Je třeba se zaměřit na následující skutečnosti: výchovné schopnosti a odpovědnost rodiče, stabilitu výchovného prostředí, schopnost rodiče zajistit dítě po materiální a bytové stránce, citovou orientaci dítěte, případně zda jsou rodiče v zájmu dítěte schopni uzavřít dohodu. Nezbytné je také vyčíslit náklady na potřeby dítěte pro vyměření výživného.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti navrhuji, aby soud po provedeném řízení vydal tento

Rozsudek

Nezletilý/lá ....., nar.: ..... se svěřuje pro dobu po rozvodu manželství rodičů do výchovy matky/otce.

Otec/matka je povin(na)en přispívat na jeho výživu pravidelnou měsíční částkou .....Kč,

Splatnou vždy do každého ..... dne v měsíci předem k rukám matky/otce, počínaje dnem.....

V ..... dne .....

Podpis navrhovatele: .....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Renata Riedelová

Obor: Bezpečnostní studia

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Rodičovská zodpovědnost ve vztahu k nezletilým dětem po rozpadu partnerského vztahu rodičů

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 60

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 14

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Víšek CSc.